O scrisoare pierdută

Ion Luca Caragiale

Editura Bestseller

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Personajele

ȘTEFAN TIPĂTESCU, prefectul județului

AGAMEMNON DANDANACHE, vechi luptător de la 48

ZAHARIA TRAHANACHE, prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electoral, Comitetului școlar, Comițiului agricol și al altor comitete și comiții

TACHE FARFURIDI, avocat, membru al acestor comitete și comiții

IORDACHE BRÂNZOVENESCU, asemenea

NAE CAȚAVENCU, avocat, director-proprietar al ziarului Răcnetul Carpaților, prezident-fundator al Societății enciclopedice-cooperative "Aurora economică română"

IONESCU, institutor, colaborator la acel ziar și membru al acestei societăți

POPESCU, asemenea

GHIȚĂ PRISTANDA, polițaiul orașului

UN CETĂȚEAN TURMENTAT

ZOE TRAHANACHE, soția lui ZAHARIA TRAHANACHE

UN FECIOR

ALEGĂTORI, CETĂȚENI, PUBLIC

În capitala unui județ de munte, în zilele noastre.

ACTUL I

(O anticameră bine mobilată. Ușă în fund cu două ferestre mari de laturi. La dreapta, în planul din fund o ușă, la stânga altă ușă, în planul din față. În stânga, planul întâi, canapea și un fotoliu)

Scena I

TIPĂTESCU, puțin agitat, se plimbă cu „Răcnetul Carpaților" în mână; e în haine de odaie; PRISTANDA în picioare, mai spre ușă, stă rezemat în sabie

TIPĂTESCU (terminând de citit o frază din jurnal) : „...Rușine pentru orașul nostru să tremure în fața unui om!... Rușine pentru guvernul vitreg, care dă unul din cele mai frumoase județe ale României pradă în ghearele unui vampir!..." (indignat) Eu vampir, 'ai?... Caraghioz!

PRISTANDA (asemenea) : Curat caraghioz!... Pardon, să iertați, coane Fănică, că întreb: bambir... ce-i aia, bampir?

TIPĂTESCU: Unul... unul care suge sângele poporului... Eu sug sângele poporului!...

PRISTANDA: Dumneata sugi sângele poporului!... Aoleu!

TIPĂTESCU: Mișel!

PRISTANDA: Curat mișel!

TIPĂTESCU: Murdar!

PRISTANDA: Curat murdar!

TIPĂTESCU: Ei! nu s-alege!

PRISTANDA: Nu s-alege!

TIPĂTESCU: Cu toată dăscălimea dumnealui, cu toată societatea moftologică a dumnealui... degeaba! să-mi rază mie mustățile!

PRISTANDA: Și mie!

TIPĂTESCU: Dar în sfârșit, las-o asta! lasă-l să urle ca un câine!

PRISTANDA: Curat ca un câine!

TIPĂTESCU: Începuseși să-mi spui istoria de aseară. (șade)

PRISTANDA: Cum vă spuneam, coane Fănică (se apropie), aseară, ațipisem nițel după-masă, precum e misia noastră... că acuma dumneavoastră știți că bietul polițai n-are și el ceas de mâncare, de băutură, de culcare, de sculare, ca tot creștinul...

TIPĂTESCU: Firește...

PRISTANDA: Și la mine, coane Fănică, să trăiți! greu de tot... Ce să zici? Famelie mare, renumerație mică, după buget, coane Fănică. Încă d-aia nevastă-mea zice: „Mai roagă-te și tu de domnul prefectul să-ți mai mărească leafa, că

te prăpădești de tot!..." Nouă copii, coane Fănică, să trăiți! nu mai puțin... Statul n-are idee de ce face omul acasă, ne cere numai datoria; dar de! nouă copii și optzeci de lei pe lună: famelie mare, renumerație mică, după buget.

TIPĂTESCU (zâmbind) : Nu-i vorbă, după buget e mică, așa e... decât tu nu ești băiat prost; o mai cârpești, de ici, de colo; dacă nu curge, pică... Las' că știm noi!

PRISTANDA: Știți! Cum să nu știți, coane Fănică, să trăiți! tocma' dumneavoastră să nu știți!

TIPĂTESCU: Și nu-mi pare rău, dacă știi să faci lucrurile cuminte: mie-mi place să mă servească funcționarul cu tragere de inimă... Când e om de credință...

PRISTANDA: De credință, coane Fanică, să trăiți!

TIPĂTESCU: Nu mă uit dacă se folosește și el cu o para, două... mai ales un om cu o familie grea.

PRISTANDA: Nouă suflete, coane Fănică, nouă, și renumerație...

TIPĂTESCU: După buget!...

PRISTANDA: Mică, sărut mâna, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Lasă, Ghiță, cu steagurile de alaltăieri ți-a ieșit bine; ai tras frumușel condeiul.

PRISTANDA (uitându-se pe sine și râzând) : Curat condei! (luându-și numaidecât seama, naiv) Adicăte, cum condei, coane Fănică?...

TIPĂTESCU: Contul jidanului s-a plătit la Comitet pe patruzeci și patru de steaguri...

PRISTANDA (naiv) : Da.

TIPĂTESCU: Ei?... s-a pus patruzeci și patru de steaguri?

PRISTANDA (cu tărie) : S-a pus, coane Fănică, s-a pus... Poate unul-două să le fi dat vântul jos... da' s-a pus...

TIPĂTESCU: Patruzeci și patru?

PRISTANDA: Patruzeci și patru în cap, coane Fănică.

TIPĂTESCU (râzând) : Nu umbla cu mofturi, Ghiță. Nu m-am plimbat eu la luminație în trăsură cu Zoe și cu nenea Zaharia în tot orașul? Tocmai ea, cum e glumeață, zice: „ia să-i numărăm steagurile lui Ghiță..."

PRISTANDA (mâhnit) : Îmi pare rău! tocmai coana Joițica, tocmai dumneei, care de!... să ne așteptăm de la dumneei la o protecție...

TIPĂTESCU: Apoi, ea n-a zis-o cu răutate, a

zis-o de glumă. Nu știe și nenea Zaharia și ea că ești omul nostru...

PRISTANDA: Al dumneavoastră, coane Fănică, și al coanii Joițichii, și al lui conul Zaharia... Ei? și le-ați numărat, coane Fănică?... Ei? așa e? patruzeci și patru...

TIPĂTESCU: Vreo paispce... cinspce.

PRISTANDA: Apoi să le numărăm, coane Fănică; să le numărăm: două la prefectură.

TIPĂTESCU: Două...

PRISTANDA: Două pe piața lui 11 Fevruarie...

TIPĂTESCU: Patru...

PRISTANDA (căutând în gând) : Două la primărie...

TIPĂTESCU: Șase...

PRISTANDA (același joc) : Unul la școala de băieți...

TIPĂTESCU: Șapte...

PRISTANDA: Unul... la școala de fete...

TIPĂTESCU: Opt...

PRISTANDA: Unul la spital...

TIPĂTESCU: Nouă...

PRISTANDA: Două... la catrindală, la Sf. Niculae...

TIPĂTESCU: Unsprezece.

PRISTANDA: Două la prefectură... paispce...

TIPĂTESCU (râzând) : Le-ai mai numărat pe ale de la prefectură.

PRISTANDA: Nu, coane Fănică, să trăiți! (continuă repede, pe nerăsuflate) Două la primărie, optspce, patru la școli, douăzeci și patru, două la catrindală la Sf. Niculae, treizeci...

TIPĂTESCU (râzând) : Le-ai mai numărat o dată pe toate astea și aduni rău...

PRISTANDA: Doamne păzește, coane Fănică, să trăiți, patruzeci și patru, în cap... patruzeci și patru... Cum zic, unul-două, poate vântul... ori cine știe...

TIPĂTESCU (râzând) : Ghiță… apoi nu mă orbi de la obraz așa.

PRISTANDA (schimbând deodată tonul, umilit și naiv) : Famelie mare... renumerație după buget mică...

TIPĂTESCU (uitându-se la ceas) : Ia să lăsăm steagurile, Ghiță...

PRISTANDA: Curat să le lăsăm, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Spune odată istoria de-aseară, că mă grăbesc.

PRISTANDA: Bine ziceți, coane Fănică. Aseară pe la zece și jumătate, mă duc acasă,

îmbuc ceva și mă dau așa pe-o parte să ațipesc numai un minuțel, că eram prăpădit de ostenit de la foc. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiță, și te culcă". Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi și noapte la datorie. Așa, mă scol cam pe la douăspce fără un sfert și, pardon, mă dezbrac de mondir, scoț chipiul, mă-mbrac țivilește și plec... la datorie, coane Fănică. Până să plec se făcuse vreo unul după douăspce. O iau prin dosul primăriei, și apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii". Când dau să trec maidanul, văz lumină la ferestrele de din dos ale lui d. Nae Cațavencu, și ferestrele vraiște. Ulucile înalte... dacă te sui pe uluci, poți intra pe fereastră în casă. Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea? zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul, că nu strică... și binișor, ca o pisică, mă sui pe uluci și mă pui s-ascult: auzeam și vedeam cum v-auz și m-auziți, coane Fănică, știți, ca la teatru.

TIPĂTESCU (interesându-se) : Ei, ce?

PRISTANDA: Jucaseră stos[1]

TIPĂTESCU: Cine era?

PRISTANDA: Cine să fie? dăscălimea: Ionescu, Popescu, popa Pripici...

TIPĂTESCU: Și popa?

PRISTANDA: Da, popa și d. Tăchiță, și Petcuș, și Zapisescu, toată gașca-n păr. Jocul era pe isprăvite... și fumărie de tutun... ișea pe fereastră ca de la vapor. Mai juca popa și cu Petcuș. Ăilalți ședeau de vorbă.

TIPĂTESCU: Și Cațavencu mă-njura?

PRISTANDA: Grozav, coane Fănică, pe guvern și pe dv. ... și-și număra voturile.

TIPĂTESCU: Dăscălimea, popa și moflujii.

PRISTANDA: Curat moflujii!

TIPĂTESCU: Las' că le dau eu voturi.

PRISTANDA: Da' să vedeți ce s-a-ntâmplat... coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Cațavencu zice: „Mă prinz cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gândul nu gândiți, unul pe care contează bampirul — și acolo, pardon, tot bampir vă zicea — pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu... și când l-om avea pe ala, i-avem pe toți... Ia ascultați scrisoarea asta"... și scoate o scrisorică din portofel... „Ia ascultați..." Diavolul de popă, n-are de lucru? se scoală repede de la joc și zice: „Să mă-ngropi, sufletul meu, Năică, nu citi... stăi, s-o ascult și eu... să-mi aprinz numai țigara..." Și, coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din țigară și vine să arunce chibritul aprins pe

fereastră drept în ochii mei... Mă trag înapoi, alunec de pe uluci și caz pe maidan, peste un dobitoc, care pesemne trecea ori ședea lângă uluci. Dobitocul începe să strige, toți din casă sar năvală la fereastră; eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliș pe lângă uluci și intru în curtea primăriei.

TIPĂTESCU (interesându-se de povestire) : Ei!

PRISTANDA: M-am mai întors eu, dar închiseseră ferestrele și lăsaseră perdelele.

TIPĂTESCU: Cine să fie? Ce scrisoare? Nu pricep… Ghiță, eu trebuie să mă duc la dejun, să nu fac pe nenea Zaharia și pe Zoe să m-aștepte. Ei nu dejunează fără mine, și nenea Zaharia nu iese înainte de dejun. Și mai ales cum e Zoe nerăbdătoare...

PRISTANDA: Ce-mi ordonați, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Să-mi afli ce scrisoare e aia și de cine e vorba.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică.

TIPĂTESCU: Dacă s-ar putea să punem mâna și pe firul ăsta, — nu doar că mi-e teamă de intrigile proaste ale lui Cațavencu, — dar n-ar fi rău să-l dezarmăm cu desăvârșire, ș-apoi să-l lucrăm pe onorabilul!

PRISTANDA: Curat să-l lucrăm!

TIPĂTESCU: Stăi un minut până să-mi schimb haina; ieșim împreună; am să-ți mai spun ceva.

PRISTANDA: Stau, coane Fănică.

(Tipătescu iese în stânga)

Scena II

PRISTANDA (singur) : Grea misie, misia de polițai... Și conul Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bietei neveste, zice: „Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămând..." Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moșia moșie, foncția foncție, coana Joițica, coana Joițica: trai, neneaco, cu banii lui Trahanache... (luându-și seama) babachii... Da' eu, unde? famelie mare, renumerație după buget mică. (șade în fund pe un scaun la o parte)

Scena III

ZAHARIA TRAHANACHE, GHIȚĂ PRISTANDA,
apoi TIPĂTESCU și ZOE

TRAHANACHE (intră prin spate , fără să ia seama la Ghiță, care se ridică repede la intrare. Trahanache e mișcat) : A! ce coruptă soțietate!... Nu mai e moral, nu mai sunt prințipuri, nu mai e nimic: enteresul și iar enteresul... Bine zice fiu-meu de la facultate alaltăieri în scrisoare: vezi, tânăr tânăr, dar copt, serios băiat! zice: „Tatițo, unde nu e moral, acolo e corupție, și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are!..." Auzi d-ta mișelie, infamie. (vede pe Ghiță) Aici erai Ghiță? (se stăpânește)

PRISTANDA: Aici, sărut mâna, coane Zahario.

TRAHANACHE: Fănică a ieșit?

PRISTANDA: Ba nu, coane Zahario, vine numaidecât momental, e dincolo... A! iată conul

Fănică...

TIPĂTESCU (cu pălăria și haina de oraș vine din stânga, e surprins la vederea lui Zaharia) : Neica Zaharia! Cum se poate? Ai ieșit înainte de dejun? Ce e?

TRAHANACHE: E comèdie, mare comèdie, Fănică, stăi să-ți spui. (îi face semn să expedieze pe Pristanda)

PRISTANDA (răpede) : Mai aveți ceva să-mi ordonați, coane Fănică?

TIPĂTESCU: Nu... Nu uiți de ce-am vorbit. Trebuie să avem dezlegarea istoriei cât mai degrabă.

PRISTANDA: Ascult.

TIPĂTESCU: Nene Zahario, e lung ce ai să-mi spui? Nu mi-o poți spune la dejun?

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... Nu trebuie să știe Joițica... E comèdie mare, Fănică. (șade pe canapea, cu spatele spre fund)

TIPĂTESCU (uitându-se la ceas) : Atuncea treci, Ghiță, pe la nenea Zaharia p-acasă și lasă-i vorbă coanei Joițichii — nu-i așa, nene Zahario? — să fie așa de bună să nu se supere dacă om întârzia de la dejun... avem ceva politică de vorbit între bărbați.

PRISTANDA: Ascult, coane Fănică. (Pristanda

pleacă spre fund. Tipătescu se întoarce spre Trahanache și coboară. Când Pristanda vrea să iasă prin fund, ușa din dreapta se deschide puțin, Zoe scoate capul, cheamă pe Pristanda: „Pst! Pst!" și închide repede ușa. Tipătescu se întoarce și îl vede pe Pristanda lângă ușa din dreapta)

TIPĂTESCU: 'Ai? Un' te duci?

PRISTANDA (făcându-i semn să tacă și arătându-i pe Trahanache) : Unde mi-ați ordonat.

TIPĂTESCU (fără a înțelege) : De ce nu ieși prin față?

PRISTANDA (urmându-și jocul) : Da, prin față... (se-ntoarce spre ușa din fund. Tipătescu se-ntoarce iar spre Trahanache. Jocul Zoii se repetă. Fănică se-ntoarce iar. Ghiță care este iar lângă ușa din dreapta, iese năvală pe acolo. Tipătescu, dând din umeri, fără să-nțeleagă, se coboară să șază pe fotoliu, lângă Trahanache).

Scena IV

TIPĂTESCU, TRAHANACHE

TIPĂTESCU: Ei! neică Zahario, ce e? ia spune, te văz cam schimbat!...

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare, să vezi... Azi-dimineață, pe la opt și jumătate, intră feciorul în odaie, — nici nu-mi băusem cafeaua, — îmi dă un răvășel și-mi zice că așteaptă răspuns... De la cine era răvășelul?

TIPĂTESCU: De la cine?

TRAHANACHE: De la onorabilul d. Nae Cațavencu.

TIPĂTESCU: De la Cațavencu?

TRAHANACHE: Zic: ce are a face Cațavencu cu mine și eu cu Cațavencu, nici în clin, nici în mâneci, ba chiar putem zice, dacă considerăm după prințipuri, dimpotrivă.

TIPĂTESCU: Firește... Ei?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi. (scoate un răvășel din buzunar și-l dă lui Tipătescu)

TIPĂTESCU (luând răvășelul și citind) : „Venerabilului d. Zaharia Trahanache, prezident al Comitetului permanent, al Comitetului școlar, al Comitetului electoral, al Comițiului agricol și al altor comitete și comiții... Loco. (scoate hârtia din plic) Venerabile domn, în interesul onoarii d-voastre de cetățean și de tată de familie, vă rugăm să treceți astăzi între orele 9 jum. și 10 a.m. pe la biuroul ziarului « Răcnetul Carpaților » și sediul Societății Enciclopedice-Cooperative « Aurora Economică Română » unde vi se va comunica un document de cea mai mare importanță pentru d-voastră... Al d-voastră devotat, Cațavencu, director-proprietar al ziarului « Răcnetul Carpaților », prezident fundator al Societății Enciclopedice-Cooperative « Aurora Economică Română »..." Ei? ce document?

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare! Să vezi... M-am gândit: să nu mă duc... să mă duc... să nu mă duc... ia, numai de curiozitate, să mă duc, să văz ce moft mai e și ăsta. Mă îmbrac degrabă, Fănică, și mă duc.

TIPĂTESCU: La Cațavencu?

TRAHANACHE: Stăi, să vezi... la Cațavencu. — Cum intru se scoală cu respect și mă poftește

pe fotel. „Venerabile"-n sus, „venerabile"-n jos. „îmi pare rău că ne-am răcit împreună, zice el, că eu totdeauna am ținut la d-ta ca la capul județului nostru..." și în sfârșit o sumă de delicatețuri... Eu serios, zic: „Stimabile, m-ai chemat să-mi arăți un docoment, arată docomentul!" Zice: „Mi-e teamă, zice, că o să fie o lovitură dureroasă pentru d-ta, și ar fi trebuit să te pregătesc mai dinainte, d-ta un bărbat așa de, și așa de..." și iar delicatețuri. Zic iar: „Stimabile, ai puțintică răbdare, docomentul"... El iar: „... că de, damele..." Să vezi unde vrea să m-aducă mișelul!... Biata Joițica! să nu cumva să-i spui, să nu care cumva să afle! cum e ea simțitoare!…

TIPĂTESCU: Ce! a cutezat? mizerabilul! (se ridică turburat.)

TRAHANACHE (oprindu-l) : Stăi, să vezi! „...că de, damele, zice, nu înțeleg totdeauna meritele și calitățile morale ale bărbatului, și respectul care va să zică, ce trebuie să-i poarte..." În sfârșit (Tipătescu fierbe) ce s-o mai lungesc degeaba! După ce-i pui piciorul în prag și-i zic: „Ia ascultă, stimabile, ai puțintică răbdare: docomentul!" vede mișelul că n-are încotro, și-mi scoate o scrisorică... Ghici a cui și

către cine?

TIPĂTESCU (de abia stăpânindu-și emoția) : A cui? a cui, nene Zahario?

TRAHANACHE: Stăi să vezi. (răspicat și râzând) A ta către nevastă-mea, către Joițica! scrisoare de amor în toată regula... 'Ai? ce zici d-ta de asta?

TIPĂTESCU (turburat rău) : Nu se poate, nu se poate!

TRAHANACHE: Am citit-o de zece ori poate: o știu pe din-afară! ascultă: „Scumpa mea Zoe, venerabilul (adică eu) merge deseară la întrunire (întrunirea de alaltăieri seara). — Eu (adică tu) trebuie să stau acasă, pentru că aștept depeși de la București, la care trebuie să răspunz pe dată; poate chiar să mă cheme ministrul la telegraf. Nu mă aștepta, prin urmare, și vino tu (adică nevastă-mea, Joițica), la cocoșelul tău (adică tu) care te adoră, ca totdeauna, și te sărută de o mie de ori, Fănică..." (privește lung pe Tipătescu, care e în culmea agitației)

TIPĂTESCU (primblându-se înfuriat) : Nu se poate! O să-i rup oasele mizerabilului!... Nu se poate!

TRAHANACHE (placid) : Firește că nu se

poate; dar ți-ai fi închipuit așa mișelie... (cu candoare) Bine frate, înțeleg plastografie, până unde se poate, dar până aci nu înțeleg... Ei, Fănică, să vezi imitație de scrisoare! să zici și tu că e a ta, dar să juri, nu altceva, să juri! (oprindu-se și privind la Tipătescu, care se primblă cu pumnii încleștați; cu mirare și ciudă) Uite-te la el cum se turbură! Lasă, omule, zi-i mișel și pace! Ce te aprinzi așa? Așa e lumea, n-ai ce-i face, n-avem s-o schimbăm noi. Cine-și poate închipui până unde poate merge mișelia omului!

TIPĂTESCU (același joc) : Mizerabilul!

TRAHANACHE: Măi omule, ai puțintică răbdare, zi-i ce i-am zis eu: „Ești tare, stimabile, la machiaverlicuri tare, n-am ce să zic; dar nu ți-ai găsit omul..." Ei, dacă a văzut că nu i se trece cu mine, știi la ce-a ajuns? Mi-a spus că, dacă nu dau eu importanță lucrului, o să-i dea publicul, pentru că scrisoarea o să se publice duminică la gazetă și o să fie pusă în cercevea, ca s-o vază oricine-o pofti.

TIPĂTESCU (turbat) : Îl împușc! îi dau foc! trebuie să mi-l aducă aici numaidecât, viu ori mort, cu scrisoarea. (se răpede în fund) Ghiță! Ghiță! Să vie polițaiul!

TRAHANACHE (după el până în fund) : Ai puțintică... (întorcându-se singur în scenă) E iute! n-are cumpăt. Aminteri bun băiat, deștept, cu carte, dar iute, nu face pentru un prefect. Într-o soțietate fără moral și fără prințip... trebuie să ai și puțintică diplomație!

TIPĂTESCU (întorcându-se din fund) : Infamul! Canalia!

TRAHANACHE: Ei, astâmpără-te, omule, și lasă odată mofturile, avem lucruri mai serioase de vorbit. Deseară e întrunire. S-a hotărât? Punem candidatura lui Farfuridi? Ce facem? — Deseară, am aflat că dăscălimea cu Cațavencu și cu toți ai lor vor să facă scandal. Trebuie să-i spunem lui Ghiță să îngrijească. Mișelul de Cațavencu o să ia deseară cuvântul ca să ne combată...

TIPĂTESCU (fierbând mereu) : Nu te teme, nene Zahario, deseară d. Cațavencu nu o să fie la întrunire, o să fie în altă parte — la păstrare.

TRAHANACHE: 'Aide, mergi la dejun?

TIPĂTESCU: Nu, neică Zahario, mulțumim, am treabă. Du-te dumneata singur; sărutări de mâini coanii Joițichii.

TRAHANACHE: Bine, dar la prânz desigur. Deseară eu mă duc la întrunire, trebuie să stai

cu Joițica, i-e urât singură. După întrunire avem preferanță[2]

TIPĂTESCU (amețit) : Da, neică Zahario.

TRAHANACHE: La revedere, Fănică.

TIPĂTESCU: La revedere, neică Zahario...

TRAHANACHE (mergând spre ușe, condus de Tipătescu) : Și nu te mai turbura, neică, pentru fitece mișelie. Nu vezi tu cum e lumea noastră? Într-o soțietate fără moral și fără prințip, nu merge s-o iei cu iuțeală, trebuie să ai (cu fineță) puțintică răbdare... (iese în fund.)

Scena V

TIPĂTESCU, apoi ZOE

TIPĂTESCU (vine ameţit şi-mpleticindu-se din fund şi cade pe un scaun cu capul în mâini) : Ce să fac? Ce să fac? şi nu mai vine Ghiţă!...

ZOE (ieşind din dreapta misterios şi coborând repede lângă el) : Fănică! Fănică!

TIPĂTESCU (ridicându-se iute) : Zoe!… Ştii?

ZOE (dezolată) : Ştiu! Sunt nenorocită, Fănică. Ştiu... am fost dincolo în odaie, am intrat pe scăricica din dos... Am venit numaidecât după Zaharia. N-am avut curaj să dau ochii cu el, măcar că nu crede... Am auzit tot, tot, tot. Sunt nenorocită, Fănică... Când a plecat Ghiţă, l-am chemat dincolo (Tipătescu înţelege), i-am spus tot: numai el ne poate scăpa.

TIPĂTESCU: De unde aflaseşi?

ZOE: Eu am ştiut numaidecât după Zaharia... Uite!... (îi dă o scrisoare. Scena aceasta se face

cu multă nervozitate)

TIPĂTESCU (citind) : „Stimabilă doamnă, la redacția noastră se află un document iscălit de amabilul nostru prefect și adresat d-voastră. Acest document vi s-ar putea ceda în schimbul unui sprijin pe lângă amabilul în cestiune. Binevoiți dar a trece îndată pe la biuroul nostru, spre a regula această afacere într-un chip mulțumitor pentru amândouă părțile..." — (cu desperare) Cum? cum? când ai pierdut biletul, Zoe?

ZOE (înecată) : Nu știu... alaltăieri seara, când am plecat de la tine, îl aveam; când am ajuns acasă, nu știu dacă-l mai aveam; poate să fi scos batista pe drum și mi-a căzut scrisoarea: le aveam tot într-un buzunar!

TIPĂTESCU: A! ce nenorocire!

ZOE: M-am dus la Cațavencu... de la el veneam acuma. Mi-a propus să-mi dea înapoi scrisoarea, cu condiție să-i asigurăm alegerea. Aminteri, publică scrisoarea poimâine...

TIPĂTESCU (în prada agitației) : Lupta este desperată. Vrea să ne omoare, trebuie să-l omorâm!... Și nu mai vine Ghiță...

ZOE: Pe Ghiță l-am trimes eu la Cațavencu, să-i cumpere scrisoarea cu orice preț.

TIPĂTESCU: Care va să zică Ghiță e acolo?

ZOE: Desigur. (se aude zgomot.)

TIPĂTESCU: El trebuie să fie... (se răpede la ușa din fund, o deschide și se trage iute înapoi.) A! Ascunde-te... degrabă. (o duce repede și ies amândoi prin stânga.)

Scena VI

FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU, intrând misterios din fund;

apoi TIPĂTESCU din stânga

BRÂNZOVENESCU: Poate să nu fie tocmai așa; poate că e o manoperă... o manoperă grosolană, ca să intimideze pe câțiva nehotărâți...

FARFURIDI (cu intenție fină) : Pe venerabilul d. Trahanache l-am văzut intrând la Cațavencu, astăzi pe la zece, când mă duceam în târg... Eu, am n-am să-ntâlnesc pe cineva, la zece fix mă duc în târg...

BRÂNZOVENESCU: Ei!

FARFURIDI: Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o ieșind de la Cațavencu tot astăzi pe la unsprezece, când mă-ntorceam din târg... Eu, am n-am clienți acasă, la unsprezece fix mă-ntorc din târg...

BRÂNZOVENESCU: Nu-nțeleg.

FARFURIDI: Cum nu-nțelegi? la unsprezece fix...

BRÂNZOVENESCU: Nu frate, nu-nțeleg daraverile astea cu opoziția! tu ai văzut pe Trahanache întâi, pe urmă pe madam Trahanache, și eu adineaori am văzut pe polițaiul, pe Ghiță, intrând la Cațavencu...

FARFURIDI (cu intenție) : Ei?

BRÂNZOVENESCU (cu îndoială) : Să fie trădare la mijloc? 'ai?

FARFURIDI: Eu merg și mai departe și zic: trădare să fie, dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi!...

BRÂNZOVENESCU: Prefectul trebuie să ne dea cheia comediei ăștia... Iacătă-l...

TIPĂTESCU (venind din stânga turburat și dându-și aer silit de degajare) : Salutare, salutare, stimabile!

BRÂNZOVENESCU (aparte) : E galben!

FARFURIDI (aparte) : Ce roșu s-a făcut. (tare.) Salutare, salutare, onorabile...

TIPĂTESCU (oferindu-le locuri) : Ia poftiți, ia poftiți, mă rog.

BRÂNZOVENESCU: Mulțumim, mulțumim, stimabile, dar ne cam grăbim: sunt douăsprezece trecute.

FARFURIDI: Și eu, am n-am înfățișare, la douăsprezece trecute fix mă duc la tribunal...

BRÂNZOVENESCU: Uite de ce e vorba, stimabile, să fim scurți... Prin târg... se spune...

FARFURIDI: Adică, dă-mi voie, să fim expliciți; mie îmi place să pun punctele pe i... Se aude...

BRÂNZOVENESCU: Se aude... cum că partidul nostru dă la colegiul II[3] ajutor lui Cațavencu...

TIPĂTESCU (mișcat) : Care partid? Care Cațavencu?

BRÂNZOVENESCU: Cum care partid?

FARFURIDI: Adică partidul nostru: madam Trahanache, dumneata, nenea Zaharia, noi și ai noștri... să ducem pe brațe pe d. Cațavencu.

TIPĂTESCU: Și cine spune asta? (râde silit.)

BRÂNZOVENESCU: Nu râde, stimabile, nu râde; a început să se vorbească...

FARFURIDI: Și de!... ce să zicem! lumea are pentru ce să intre la bănuieli.

BRÂNZOVENESCU: D. Trahanache la vizită la d. Cațavencu...

TIPĂTESCU: Ei?

FARFURIDI: Madam Trahanache la vizită la d. Cațavencu...

TIPĂTESCU: Ei?

BRÂNZOVENESCU: D. Ghiță polițaiul la vizită la d. Cațavencu...

FARFURIDI: De unde și până unde?

BRÂNZOVENESCU: Noi, ce să zicem — ne temem de ce spune lumea...

TIPĂTESCU (nervos) : Ei, ce spune lumea?

FARFURIDI: Vrei să vorbesc curat și deslușit, stimabile? Ne temem de trădare... Na!

TIPĂTESCU (după ce s-a întors când la unul când la altul, supărat către Farfuridi) : Amice, d-le Farfuride, nu ți se pare d-tale că te faci mai catolic decât Papa?

FARFURIDI (hotărât) : Da, când e vorba de principii, stimabile, da, mă fac, adică nu, nu mă fac, sunt când e vorba de asta, sunt mai catolic decât Papa...

TIPĂTESCU (supărat) : Domnilor, nu primesc acasă la mine astfel de observații, pe care, dați-mi voie să vă spui, le consider ca niște insulte...

FARFURIDI: Să nu ne iuțim, stimabile...

TIPĂTESCU: Cum să nu mă iuțesc, onorabile? D-voastră veniți la mine acasă, la mine, care mi-am sacrificat cariera și am rămas între d-voastră, ca să vă organizez partidul — căci fără mine, trebuie să mărturisiți, că d-voastră n-ați fi

putut niciodată să fiți un partid — d-voastră veniți la mine acasă să mă numiți pe față trădător... A! asta nu pot să v-o permit...

BRÂNZOVENESCU (scoțând o hârtie din buzunar) : Mă rog, iată ce se împarte acum prin târg, din partea lui d. Cațavencu... E tipărit, stimabile!

TIPĂTESCU (mișcat, îi smulge hârtia) : Tipărit?

FARFURIDI (smulgându-i-o el) : Da, tipărit, dă-mi voie... (citește.) „Dăm ca pozitivă știrea cum că desigur candidatura amicului nostru politic d.Cațavencu, prezidentul grupului independent, este pusă la adăpost de orice loviri din partea administrației. Din contra, avem cuvinte puternice pentru a crede că atât bătrânul și venerabilul d. Trahanache, prezidentul Comitetului electoral, cât și junele și onorabilul nostru prefect, ar fi convinși în fine că în împrejurările prin care trece țara, județul nostru nu poate fi mai bine reprezentat decât de un bărbat independent ca amicul nostru d.Ca-ța-ven-cu... D. Cațavencu va lua cuvântul la întrunirea de deseară... Comitetul grupului independent." (vorbit.)... Aud?

TIPĂTESCU (aparte) : Nu mai rămâne nici o

clipă de pierdut. (tare.) Domnilor, vă rog, niște afaceri importante mă cheamă numaidecât la telegraf... Mă scuzați... dar... (merge la o masă și trage clopoțelul, apoi iese în fund.)

BRÂNZOVENESCU: Așa scurt?

FARFURIDI: Adică, cum am zice, poftiți pe ușe afară… Bine?

TIPĂTESCU (apare în fund cu un fecior) : Unde e Ghiță?

FECIORUL: L-am căutat în tot târgul, coane Fănică, nu e. (vorbesc încet în fund)

BRÂNZOVENESCU (care a vorbit încet cu Farfuridi) : 'Aide la Trahanache... Aici am aflat tot... 'Aide...

FARFURIDI: Brânzovenescule, mi-e frică de trădare... Câte ceasuri sunt?

BRÂNZOVENESCU: Douăsprece trecute...

FARFURIDI: Douăsprece trecute?... Eu, la douăsprece trecute fix...

TIPĂTESCU (coborând între ei) : Astfel dar, d-lor...

BRÂNZOVENESCU: Ne ducem, ne ducem, stimabile, nu voim să facem deranj...

FARFURIDI (grav) : Ne ducem, dar gândește-te stimabile, că suntem membrii aceluiași partid... Cum ziceam adineaori amicului

Brânzovenescu: trădare să fie (cu oarecare emoție) dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi... De aceea eu totdeauna am repetat cu strămoșii noștri, cu Mihai Bravul și Ștefan cel Mare: iubesc trădarea (cu intenție), dar urăsc pe trădători... (schimbând tonul, cu dezinvoltură.) Salutare, salutare, stimabile!...

BRÂNZOVENESCU (asemenea) : Salutare!...

TIPĂTESCU (închizând ușa după ei, grozav de plictisit) : A! (coboară.)

Scena VII

TIPĂTESCU, ZOE, apoi CETĂȚEANUL TURMENTAT

ZOE (ieșind din stânga repede) : S-a dus?... Ai văzut, Fănică? Ai auzit? Și Ghiță nu mai vine... Fanică, Fănică, ne amenință o nenorocire grozavă...

TIPĂTESCU: Taci! vine cineva. E Ghiță desigur. (se repede la ușa din fund prin care apare Cetățeanul turmentat.)

CETĂȚEANUL (șovăind) : Sluga! (în tot jocul sughite și șovăie)

ZOE: Cine e ăsta?

TIPĂTESCU: Ce poftești d-ta?

CETĂȚEANUL: Eu?... (sughite.) Eu sunt alegător...

TIPĂTESCU (nervos) : Cum te cheamă?

CETĂȚEANUL: Cum mă cheamă? Ce trebuie să spui cum mă cheamă... vorba e, sunt alegător? (șovăie.)

ZOE: E turmentat?

TIPĂTESCU: Dracul să-l ia! nu e nimeni afară: lasă să-mi intre aici toți nebunii, toți bețivii... 'Aide, ieși!

CETĂȚEANUL: Nu sunt turmentat... (zâmbind) coană Joițico... Las' că ne cunoaștem... Mă cunoaște conul Zaharia de la 11 Fevruarie... Nu e vorba, ținem la d. Nae Cațavencu... e din Soțietate... dar vorba e, eu alegător... eu... (sughite) apropritar, eu pentru cine votez? (sughite) d-aia am venit. (șovăie.)

ZOE: Trimite-l, Fănică, dă-i drumul... e amețit de tot...

TIPĂTESCU (luându-l cu binișorul) : Fii bun, cetățene, du-te. Aldată mai vorbim.

CETĂȚEANUL: Dar ce să vorbim aldată?

ZOE: A!

CETĂȚEANUL: Acu ce treabă avem?... Nu vă uitați la mine că sunt așa de... Am făcut-o de oaie de tot. Să vezi d-ta cum de a devenit la băutură... (sughite) că a fost lată de tot...

TIPĂTESCU (necăjit) : Fii bun, omule, și-nțelege. (vrea să-l apuce.)

CETĂȚEANUL: Eu am găsit (sughite) o scrisoare…

TIPĂTESCU și ZOE: O scrisoare!

CETĂȚEANUL: Da. (către Tipătescu) A d-tale către coana Joițica... Am găsit-o alaltăieri seara pe drum, când ieșeam de la întrunire... Fă-ți idee, (sughiță) de alaltăieri seara până azi-dimineață s-o duci într-un chef!...

TIPĂTESCU (răpezindu-se și apucându-l cu amândouă mâinile de gât) : Mizerabile!

CETĂȚEANUL: Nu mă-npinge, că amețesc... (sughite)

ZOE: Lasă-l, Fănică, să vedem.

CETĂȚEANUL: Lăsați-mă să vedeți. Când am găsit-o, de curiozitate am deschis-o și m-am dus subt un felinar, s-o citesc. N-apucasem s-o isprăvesc bine... și hați! pe la spate, d. Cațavencu dă să mi-o ia.

TIPĂTESCU: Și (desperat) ți-a luat-o?

ZOE (același joc) : Ți-a luat-o?

CETĂȚEANUL: Aș! Am băgat-o în buzunar. Zice d. Nae: „Așa? faci parte din Soțietatea noastră și primești scrisori de la prefectul, cetățene, bravos! — Zic: (sughite) Aș! de la prefectul! — Zice: I-am cunoscut slova... Ia arată-mi-o. — Doamne păzește!" Ba că dă-mi-o, ba că nu ți-o dau, din vorbă-n vorbă, tura-vura, ne-am abătut pe la o țuică... una-două-trei... pe urmă dă-i cu bere, dă-i cu vin, dă-i cu vin, dă-i

cu bere... A făcut cinste d. Nae... l-am băut... oo! l-am băut!

ZOE: Dar scrisoarea?

TIPĂTESCU: Scrisoarea (se repede la el strigând), unde e scrisoarea?

CETĂȚEANUL: Nu striga, (sughite) că amețesc!... O am la mine scrisoarea. (amândoi îl ascultă și-l privesc cu îndoială și nerăbdare nervoasă.) Da.

ZOE și TIPĂTESCU: S-ar putea!

CETĂȚEANUL: Da... o am la mine. (căutându-se prin buzunare) Ehei! d. Nae zicea că-mi dă zece poli pe ea; zic: nu trebuie, onorabile, parale… slava Domnului.. apropitar sunt (sughite), alegător... (sughite și se caută mereu.) Vorba e... eu (sughite), eu pentru cine votez? (se oprește din căutat și cu simplicitate.) Am pierdut-o! (se mai caută, apoi cu hotărâre.) Am pierdut-o!

TIPĂTESCU: A!

ZOE: Ți-a furat-o Cațavencu!

CETĂȚEANUL: Adică dl Nae. Se prea poate... că am și dormit... Vezi d-ta (Zoe și Tipătescu își frâng mâinile) fă-ți idee... dă-i cu bere... dă-i cu vin... dă-i cu vin... dă-i cu...

TIPĂTESCU (apucându-l și zguduindu-l) :

Mizerabile! Ce ai făcut?

CETĂȚEANUL (căzând pe un scaun) : Nu mă zgudui, (sughite) că amețesc!

Scena VIII

ACEIAȘI — GHIȚĂ PRISTANDA

PRISTANDA (intră gâfâind într-un suflet, prin fund) : Coane Fănică! Coană Joițico!

TIPĂTESCU și ZOE: Ghiță!

PRISTANDA: Vine! vine conul Zaharia!

CETĂȚEANUL (pufnind) : Conul Zaharia?... nu mai spune (sughite) că amețesc...

TIPĂTESCU (lui Pristanda, arătând pe Cetățeanul turmentat) : Ia-l pe nenorocitul ăsta, și...

ZOE: Și dă-i drumul prin dos, pe scara a mică.

PRISTANDA (ridicând pe Cetățeanul turmentat) : 'Aide, cetățene! (îl împinge spre dreapta)

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge (sughite) că amețesc.

PRISTANDA (același joc) : 'Aide !

CETĂȚEANUL: Vorba e... eu pentru cine

votez?...

PRISTANDA: 'Aide!

CETĂȚEANUL: Nu mă-mpinge (sughite) că amețesc. (iese, împins de Pristanda)

Scena IX

ZOE, TIPĂTESCU, apoi GHIȚĂ PRISTANDA și TRAHANACHE

TIPĂTESCU (răpede Zoii) : De Zaharia nu avem teamă: știe tot, dar nu crede nimica... N-ai auzit?

ZOE: Fănică! Fănică! (Ghiță intră din dreapta) Ce-ai făcut, Ghiță? Ai fost la Cațavencu?

PRISTANDA: Am fost, coană Joițico... Se lasă greu, greu de tot: ori o mie de poli, ori deputația...

TIPĂTESCU: Trebuie să punem mâna pe el. (hotărât) Du-te Ghiță, ia jandarmi... viu ori mort, trebuie să mi-l aduci la poliție, acuma într-un moment...

ZOE: Fănică!...

TIPĂTESCU: Du-te.

PRISTANDA: Ascult! (vrea să pornească spre fund, în momentul acesta intră Trahanache cu

aerul triumfător.)

TRAHANACHE: L-am prins cu alta mai boacănă!

ZOE (începând să se jelească și căzându-i ca leșinată în brațe) : Nene! nene!

TRAHANACHE: Joițico! (către Tipătescu) A aflat?

TIPĂTESCU: Știe tot!

TRAHANACHE (îngrijind-o, după ce a pus-o cu ajutorul lui Pristanda pe fotoliu) : Bine, omule, nu ți-am zis să nu-i spui? o știam eu cât e de simțitoare! Iaca vezi! (toți o îngrijesc) Ei! ți-am spus că l-am prins pe onorabilul cu alta mai boacănă... Ghiță, iute un pahar cu apă. (Ghiță iese în stânga)

TIPĂTESCU (bătând în palmele Zoii) : Care onorabil?

TRAHANACHE (același joc) : Ei, ai puțintică răbdare... Cațavencu, de...

TIPĂTESCU: Cu ce alta?

TRAHANACHE (bătând cu putere în palmele Joițichii) : Cu altă plastografie... Ce plastograf!

PRISTANDA (care a venit cu paharul cu apă) : Curat plastograf!

Cortina cade

ACTUL II

(Același salon)

Scena I

TRAHANACHE, FARFURIDI și BRÂNZOVENESCU stau împrejurul unei mese rotunde, studiând listele electorale; fiecare are câte un creion în mână

BRÂNZOVENESCU: Șaizeci și nouă cu roșu, buni... unsprece cu albastru... ai lor...

FARFURIDI: Doisprezece...

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... unu, doi, cinci... șapte... zece... unsprezece.

FARFURIDI: Doisprezece...

TRAHANACHE: Cu Ienache Siripeanu.

BRÂNZOVENESCU: Nici nu mai are drept de vot, de când și-a măritat fata... Nu i-a dat casele de zestre? Ei? Dacă votează, merge la pușcărie onorabilul.

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... Da' dacă-l putem aduce să voteze cu noi?

FARFURIDI: Altă vorbă... Să voteze cu noi, e ușor; are procesul cu epitropia bisericii,

săptămâna viitoare... dar să voteze cu noi? Adică cum să voteze cu noi?...

BRÂNZOVENESCU: Adică cum să voteze cu noi?

TRAHANACHE: Să voteze cu noi.

BRÂNZOVENESCU: Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică „noi", partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi? Noi încă nu știm...

TRAHANACHE: Mă rog, aveți puțintică...

FARFURIDI: Nu știm...

TRAHANACHE: Mă rog, aveți...

FARFURIDI: Ba eu merg și mai departe și zic, cum ziceam lui amicul meu Brânzovenescu: mă tem de trădare...

TRAHANACHE: Cum de trădare?

BRÂNZOVENESCU: De-aia noi astăzi când am mirosit ceva cumva...

FARFURIDI: Ceva cumva...

TRAHANACHE: Ceva cumva?

BRÂNZOVENESCU: Dacă e ceva la mijloc...

FARFURIDI: Ceva la mijloc...

TRAHANACHE: Ceva la mijloc?

FARFURIDI: Da, așa, dacă e trădare, adică dacă o cer interesele partidului, fie!

BRÂNZOVENESCU: Dar cel puțin s-o știm și

noi! (Trahanache vrea să-i întrerupă, fără să izbutească)

FARFURIDI: Pentru că eu am zis-o cu strămoșii noștri, cu Mircea cel Bătrân și cu Vlad Țepeș, neică Zahario: îmi place trădarea, dar...

TRAHANACHE: Mă rog, ai puțintică...

BRÂNZOVENESCU: Ce răbdare, neică Zahario! Nu mai e vreme de așa lucru... Astă-seară e întrunire?

FARFURIDI: Mâine începe alegerea?

TRAHANACHE: Da...

FARFURIDI: Ei! pentru cine votăm?

BRÂNZOVENESCU: Pentru cine votăm?

TRAHANACHE: Aveți puțintică răbdare! Pentru cine ați mai votat și până acuma?

BRÂNZOVENESCU: Nu înțeleg.

FARFURIDI: Nici eu.

TRAHANACHE: Mă rog, ia să ne tălmăcim noi puțintel...

FARFURIDI: Să ne tălmăcim, da, să ne tălmăcim, asta o cerem și noi.

TRAHANACHE: Ce sunteți d-voastră, mă rog? Vagabonți de pe uliță? nu... Zavragii? nu... Căuzași? nu... D-voastră, adică noi, suntem cetățeni, domnule, suntem onorabili... Mai ales noi suntem stâlpii puterii: proprietari, membrii

Comitetului permanent, ai Comitetului electoral, ai Comitetului școlar, ai Comitetului pentru statuia lui Traian, ai Comițiului agricol și ețetera. Noi votăm pentru candidatul pe care-l pune pe tapet partidul întreg... pentru că de la partidul întreg atârnă binele țării și de la binele țării atârnă binele nostru...

BRÂNZOVENESCU: Așa e...

FARFURIDI: Așa e, dar...

TRAHANACHE: Dar ce? Numele candidatului poate să fie al meu, al d-tale, ori al d-sale, după cum cer enteresurile partidului. Din moment în moment așteptăm să-l știm... Prefectul trebuie să vie; nu-l așteptăm să vie de la telegraf? Nu bate telegraful?... Bate; ce treabă alta are? Poate că acuma când noi vorbim, poate să fi și sosit numele... pe sârmă, stimabile... Da, pe sârmă, ce crezi d-ta?

FARFURIDI: Toate bune și frumoase cum le tălmăcești d-ta, neică Zahario, dar nouă... nouă ni e frică de trădare...

BRÂNZOVENESCU: Nu din partea d-tale...

FARFURIDI: Nu din a d-tale...

TRAHANACHE: Da' din a cui?

FARFURIDI: Din a cui, din a cui? știi d-ta din a cui...

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joița, dacă știu.

BRÂNZOVENESCU: Ei, stimabile, prea te faci chinez, dă-mi voie...

FARFURIDI: Știi ce, venerabile neică Zahario, ia să dăm noi mai bine cărțile pe față.

TRAHANACHE: Dă-le, neică, să vedem.

FARFURIDI: Ți-am spus că mi-e frică de trădare... Ei?

BRÂNZOVENESCU: Ei?

TRAHANACHE: Ei?

FARFURIDI: Ei? ni-e frică din partea amicului.

TRAHANACHE: Care amic?

BRÂNZOVENESCU: Care amic, care amic? Știi d-ta...

TRAHANACHE: Să n-am parte de Joița, dacă știu.

FARFURIDI: Iar te faci chinez...

TRAHANACHE: Zău nu...

FARFURIDI: Din partea amicului... Fănică...

TRAHANACHE (surprins) : Ce?

BRÂNZOVENESCU: Din partea prefectului.

TRAHANACHE (încruntat) : Cum?

FARFURIDI (scurt) : Nouă ni-e frică... de! că-și dă coatele cu Cațavencu...

TRAHANACHE (urmează jocul crescendo) : Cu Cațavencu?

FARFURIDI: Cu moftologul…

BRÂNZOVENESCU: Cu nifilistul...

TRAHANACHE (de-abia stăpânindu-și indignarea) : Cu Cațavencu? trădare? Fănică trădător! Ei bravos! Ei! asta mi-a plăcut! Ei! nu m-așteptam! Ei! ne-am procopsit!

FARFURIDI: De! noi...

BRÂNZOVENESCU: Ce ne-am zis...?

TRAHANACHE (biruit din ce în ce mai mult de indignare) : Ai puțintică răbdare, stimabile. Nu dau voie nimănui să-și permită, mă-nțelegi, să bănuiască măcar câtuși de puțin pe Fănică. Pentru mine, stimabile, mă-nțelegi, să vie cineva să-mi bănuiască nevasta, pe Joițica...

BRÂNZOVENESCU: Pe coana Joițica, onorabile…

FARFURIDI: Îmi pare rău, neică Zahario, noi nu...

TRAHANACHE (și mai indignat) : Ai puțintică răbdare... zic: pentru mine să vie cineva să bănuiască pe Joițica, ori pe amicul Fănică, totuna e... E un om cu care nu trăiesc de ieri de alaltăieri, trăiesc de opt ani, o jumătate de an după ce m-am însurat a doua oară. De opt

ani trăim împreună ca frații, și nici un minut n-am găsit la omul ăsta măcar atitica rău... Credeți d-voastră că ar fi rămas el prefect aici și nu s-ar fi dus director la București, dacă nu stăruiam eu și cu Joițica... și la dreptul vorbind, Joițica a stăruit mai mult…

FARFURIDI: Ei! se-nțelege, damele sunt mai ambițioase...

TRAHANACHE (și mai indignat) : Ai puțintică răbdare... Nu de ambiț că ni era prieten, — pentru enteresul partidului. Cine altul ar fi putut fi prefect al nostru?

FARFURIDI: S-ar mai fi găsit, poate.

TRAHANACHE: Să-mi dai voie să nu te crez. Un om endepandent, care a facut servicii partidului, județului, țării... și mie, ca amic, mi-a făcut și-mi face servicii, da!... și să veniți d-voastră, tot din partid (cu ton de mustrare aspră) și să bănuiți că... să vă pronunțați cu astfel de cuvinte neparlamentare... îmi pare rău...

BRÂNZOVENESCU: În sfârșit, noi...

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare... Îmi pare rău... (indignat rău de tot.) Care va să zică unde nu înțelegeți d-voastră politica, hop! numaidecât trădare! Ne-am procopsit! Ce

soțietate! Adevărat, bine zice fiu-meu de la facultate: unde nu e moral, acolo e corupție și o soțietate fără prințipuri, va să zică că nu le are. (în culmea indignării.) Trădare! Bravos! Fănică trădător! Frumos! (pleacă.) Salutare! salutare, stimabile! (iese foarte tulburat prin fund.)

Scena II

FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU stau un minut privind unul la altul

FARFURIDI: Ei!... ți-a plăcut venerabilul?

BRÂNZOVENESCU: E tare... tare de tot... Solid bărbat! Nu-i dăm de rostul secretului. Trebuie să mai așteptăm.

FARFURIDI: Să mai așteptăm? Până când să mai așteptăm?... Deseară, la sfârșitul întrunirii, parcă-l văz pe venerabilul că se scoală și trage clopoțelul: „Stimabililor, aveți puțintică răbdare:

Candidatul Comitetului nostru este onor. d. Nae Cațavencu..."

BRÂNZOVENESCU: Moftologul!

FARFURIDI: Nifilistul! — Și bravo-n sus, și bravo-n jos, și mâine și poimâine, nenea Ghiță polițaiul aleargă, până-i iese limba de un cot și ți-l toarnă pe d. Cațavencu, care ne-a înjurat și ne-a batjocorit de atâta vreme pe toate tonurile,

deputat la colegiul II... Și noi... să stăm cu mâinile în sân ?... peste poate!...

BRÂNZOVENESCU: Ce-o să faci? Te joci cu puterea?

FARFURIDI: Ce să fac?... Batem o depeșă la București, la Comitetul central, la minister, la gazete, scurt și cuprinzător: (bătând cu pumnul drept în palma stângă, ca un telegrafist pe aparatul lui, sacadat, tot textul-proiect al depeșii) „Trădare! Prefectul și oamenii lui trădează partidul pentru nifilistul Cațavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II... trădare! trădare! de trei ori trădare!"

BRÂNZOVENESCU (scurt) : E tare! prea tare! n-o iscălesc.

FARFURIDI (cu tărie, impunător) : Trebuie să ai curaj ca mine! trebuie s-o iscălești: o dăm anonimă!

BRÂNZOVENESCU: Așa da, o iscălesc!

FARFURIDI: O iscălim: „Mai mulți membri ai partidului"...

BRÂNZOVENESCU: Da' dacă ne cunoaște slova la telegraf?

FARFURIDI: Punem pe altcineva s-o scrie.

BRÂNZOVENESCU: Pe cine?

FARFURIDI: Trebuie să găsim pe cineva să ni-

o dea la telegraf!‘ Aide, Brânzovenescule.

BRÂNZOVENESCU: Numai să nu pățim ceva.

FARFURIDI (impunător) : Trebuie să ai curaj: anonimă. Câte ceasuri sunt?

BRÂNZOVENESCU: Cinci.

FARFURIDI: 'Aide degrab', între cinci și șase fix se-nchide telegraful... (ies cu grabă)

Scena III

GHIȚĂ PRISTANDA singur; intră prin dreapta; e puțin mișcat

O făcurăm și p-asta... și tot degeaba. Am pus mâna pe d. Cațavencu... Când am asmuțit băieții de l-a umflat, striga cât putea: „Protestez în numele Constituției! Asta e violare de domiciliu!" — Zic: „Curat violare de domiciliu! da' umflați-l!" Și l-au umflat. L-am turnat la hârdăul lui Petrache. M-am întors cu birja acasă la el, am căutat prin toate colțișoarele, am ridicat dușamelele, am destupat urloaiele sobii, am scobit crăpăturile zidului: peste putință să dau de scrisoare. M-am întors la poliție, l-am scotocit prin buzunare, peste tot: nu e și nu e. L-am amenințat că am poruncă de la conul Fănică să-l chinuiesc ca pe hoții de cai,... degeaba: nu spune decât numai și numai coanii Joițichii. O caut și nu o găsesc; acasă nu-i, aici nu e... A! iacăt-o... Coană Joițico!

Scena IV

PRISTANDA și ZOE

ZOE (venind repede din fund) : Ghiță, bine că te găsesc.

PRISTANDA: Și eu vă căutam, coană Joițico...

ZOE: Ghiță, Ghiță, ce-am aflat? ce ați făcut? Ați înnebunit? Adineaori, când ieșeam de-acasă, am aflat de la doctorul că te-ai dus cu jandarmii, ai călcat casa lui Cațavencu, l-ai luat pe sus și l-ai dus la poliție, la arest! Cum ai făcut asta?

PRISTANDA: Ordin verbal de la conul Fănică.

ZOE: Unde e Fănică?

PRISTANDA: Nu știu, îl caut și eu.

ZOE: Și pentru ce l-ați arestat pe Cațavencu?

PRISTANDA: Pentru ca să-i apucăm scrisoarea.

ZOE: Și ai apucat-o?

PRISTANDA: Nu, coană Joițico, după cât am căutat și pe dânsul și la el acasă, scrisoarea este

ascunsă altundeva.

ZOE: Ghiță, m-ați nenorocit! Scrisoarea o să fie publicată mâine și ați făcut și scandal degeaba. Dăscălimea o să urmeze înainte cu gazeta și în lipsa lui... Ce-o să zică la București guvernul, când o afla că ați violat domiciliul lui Cațavencu și l-ați arestat în ajunul alegerilor, după ce guvernul era asigurat că toate au să se petreacă cu bine și cu liniște?... Cum o să mai poată rămâne Fănică prefect?

PRISTANDA: Coană Joițico, am uitat să vă spui: după câte făgăduieli și amenințări i-am făcut lui Cațavencu, mi-a răspuns că în zadar mai stăruiesc și că la urma urmelor nici nu mai vrea să stea de vorbă cu nimini, dar cu nimini, decât numai cu d-voastră.

ZOE: Cu mine?... Du-te, Ghiță, du-te degrabă, dă-i drumul și roagă-l din partea mea să poftească aici... Îl aștept...

PRISTANDA: Numai dacă conul Fănică...

ZOE: Dacă ții la tine, dacă ții la familia ta, Ghiță...

PRISTANDA: Cum să nu țiu, coană Joițico? unsprece suflete!

ZOE: Du-te degrabă, într-un suflet, și să nu vii fără Cațavencu. Poartă-te bine cu el. Ia o birjă și

vino-ntr-o clipă.

PRISTANDA: Ascult!

ZOE: Ai venit?

PRISTANDA: M-am dus!...

Scena V

ZOE singură

(agitată, scoate gazeta și citește) : „în numărul de mâine al foii noastre vom reproduce o interesantă scrisoare sentimentală a unui înalt personaj din localitate către o damă de mare influență. Originalul va sta de mâine la dispoziția curioșilor, în biuroul nostru de redacție. Atât pentru astăzi. A bon entendeur salut![4]..." Ce mai e de făcut?... (se plimbă agitată, apoi se oprește ca în fața unei inspirații) Trebuie să alegem pe Cațavencu. Nu mai încape vorbă, nu mai e vreme de stat la gânduri. Cu un mișel ca el, când ne ține la mână așa de bine, lupta ar fi o copilărie, o nebunie... Fănică... trebuie să se învoiască... trebuie... Ei! ș-apoi! mai la urmă Cațavencu poate fi tot așa de bun deputat ca oricare altul... Dar unde e Fănică? unde poate să fie?...Unde?

Scena VI

ZOE și TIPĂTESCU venind din fund

TIPĂTESCU: Zoe! aici ești?

ZOE: Fănică!... te așteptam... Ce ai făcut? Ai arestat pe Cațavencu. Te-ai gândit bine la ce ai făcut? Cum ți-a venit să faci una ca asta? Pentru ce ai făcut-o?

TIPĂTESCU (nervos) : Pentru ce? pentru ce? Tu mă întrebi pentru ce? Pentru nerozia care ai făcut-o tu, pentru ca să evit nenorocirea pe care ai cauzat-o tu din neglijență. Se poate atâta distracție! atâta nebăgare de seamă! o scrisoare de amor s-o arunci în neștire într-un buzunar cu batista, și s-o pierzi ca și cum ai pierde o hârtie indiferentă, ca un afiș, după ce ai ieșit de la reprezentație... La atâta lipsă de judecată, să-ți spui drept, nu m-așteptam! Ce Dumnezeu! ești femeie în toată firea, nu mai ești copil. Atâta neglijență nu se pomenește nici în romane, nici într-o piesă de teatru.

ZOE: Judecă-mă, Fănică, judecă-mă... (plânge.) Da, așa e... am fost o copilă... am făcut o nerozie fără seamăn; dar acuma trebuie îndreptată. Fănică, dacă mă iubești, dacă ai ținut tu la mine măcar un moment în viața ta, scapă-mă... scapă-mă de rușine! Tu ești bărbat, nu-ți pasă! Pentru tine, afișarea intrigii noastre n-ar fi o nenorocire... dar pentru mine... Fănică, gândește-te... gândește-te. (plânge.)

TIPĂTESCU: Tocmai de-aia m-am asigurat de persoana lui Cațavencu…

ZOE: În zadar, Fănică; Cațavencu poate muri astăzi, mâine gazeta lui tot o să publice scrisoarea noastră. Dumnezeule! Cum or să-și smulgă toți gazeta, cum or să mă sfâșie, cum or să râză!... O săptămână, o lună, un an de zile n-o să se mai vorbească decât de aventura asta... În orășelul ăsta, unde bărbații și femeile și copiii nu au altă petrecere decât bârfirea, fie chiar fără motiv... dar încă având motiv... și ce motiv, Fănică!... Ce vuiet! ce scandal! ce cronică infernală!... Și eu, Fănică, în timpul ăsta, ce să fac ? Să mor? să mor dacă voiești... Pentru că după asta nu o să mai pot trăi.

TIPĂTESCU: Atunci, dacă nu e altă scăpare... Zoe! Zoe! mă iubești...

ZOE: Te iubesc, dar scapă-mă.

TIPĂTESCU: Să fugim împreună...

ZOE (retrăgându-se) : Ești nebun? dar Zaharia? dar poziția ta? dar scandalul și mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre?...

TIPĂTESCU (descurajat) : Atunci nu ne mai rămâne nimica de făcut?

ZOE: Ba da!

TIPĂTESCU: Ce?

ZOE: Să sprijinim candidatura lui Cațavencu!

TIPĂTESCU (sărind) : Peste putință!

ZOE: Să-l alegem!

TIPĂTESCU: Niciodată.

ZOE: Trebuie.

TIPĂTESCU: O dată cu capul! Te gândești la ce spui? Iată pe ce depeșe am pus mâna adineaori, a adus-o la telegraf canalia care a găsit scrisoarea ta, bețivul de ieri. E o depeșe anonimă. Am oprit-o și am dat ordin la telegraf să nu mai expedieze nimica fără știrea mea; dar știu eu ce poate conține o depeșe cu cheie?... Iată: „Trădare! Prefectul și oamenii lui trădează partidul pentru nifilistul Cațavencu, pe care vor să-l aleagă la colegiul II. Trădare, trădare, de trei ori trădare... Mai mulți membri ai partidului…" ...Orice s-ar întâmpla, nu se poate

să sprijinim pe mizerabilul, nu, nu, nu!… Spune-mi, să căutăm, să găsim alt mijloc?

ZOE (zdrobită) : Alt mijloc nu văz,… alt mijloc nu este.

TIPĂTESCU: Atunci…

ZOE: Atunci… (înecată) lasă-mă, lasă-mă în nenorocire… lasă-mă să mor de rușine… Omoară-mă pe mine care te-am iubit, care am jertfit tot pentru tine… Iată unde m-ai adus! iată cât plăteau jurămintele tale! M-ai adus la moarte — pentru că (hotărâtă) mă omor înainte de izbucnirea scandalului, astăzi, acuma, aici! — m-ai adus la moarte, și mă poți scăpa, și mă lași să mor… (plânge.)

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe!

ZOE: Lasă-mă… Dacă ambiția ta, dacă nimicurile tale politice le pui mai presus de rușinea mea, de viața mea, lasă-mă! Să mor… (plângând.) Să mor cu siguranța că opt ani de zile m-ai amăgit în fiecare minută, că nu m-ai iubit niciodată… niciodată… niciodată…

TIPĂTESCU: Zoe! să vedem, să ne mai gândim!

ZOE: Nu mai e vreme de gândit, Fănică! Fiecare minută care trece mă apropie de pieire… Trebuie să te hotărăști!

TIPĂTESCU (în luptă cu el însuși) : Să mă hotărăsc! să mă hotărăsc...

ZOE (înecată) : Adineaori, în Lipscani, am aflat de arestarea lui Cațavencu. Am alergat ca o nebună la redacție. Iată ce foaie au scos comitetul lor. (îi dă foaia, Tipătescu o citește încet) înțelegi la ce trebuie să ne așteptăm după arestarea lui.

TIPĂTESCU: Omul ăsta își joacă viața!

ZOE: Nu și-o joacă pe a lui, Fănică, o joacă pe a mea; Pentru că încă o dată îți spui... din două una: ori tu mă iubești și eu trăiesc, și atunci lupta e peste putință cu Cațavencu — trebuie să-mi cedezi; ori nu, și atuncea mor, și dacă mă lași să mor, după ce-oi muri poate să se-ntâmple orice... (zdrobită.) Sunt hotărâtă... (revenindu-i deodată toată energia.) Da, sunt hotărâtă, dar nu voi să mor până nu voi fi luptat cu toate împrejurările (cu energie crescândă) și am să lupt! și cu tine am să lupt din toate puterile, cu tine, om ingrat și fără inimă! cu tine trebuie să lupt, pentru că acuma tu ești piedica a mai grea, care mă oprește să-mi capăt iar liniștea!... Da, sunt hotărâtă, și trebuie să biruiesc tot, și pe tine... așa de hotărâtă sunt, încât adineaori am poruncit lui Ghiță să meargă să dea drumul lui

Cațavencu și să-l poftească aici din partea mea...

TIPĂTESCU: Femeie nebună! Ce ai făcut?

ZOE: Am făcut ce am crezut că trebuie să fac. Dacă tu nu vrei să sprijini pe Cațavencu, dacă tu nu vrei să-l alegi, ca să mă scapi —atunci eu, care voi să scap, îl sprijin eu, îl aleg eu...

TIPĂTESCU: Cum?

ZOE: Da, îl aleg eu. Eu sunt pentru Cațavencu, bărbatul meu cu toate voturile lui trebuie să fie pentru Cațavencu. În sfârșit, cine luptă cu Cațavencu luptă cu mine... Aide, Fănică, luptă, zdrobește-mă, tu care ziceai că mă iubești! Să vedem! (pleacă spre dreapta.)

TIPĂTESCU: Zoe!

ZOE: Lasă-mă! (iese.)

TIPĂTESCU (urmărind-o) : Zoe! Zoe! (iese după ea. O clipă scena goală)

Scena VII

GHIȚĂ PRISTANDA și CAȚAVENCU

PRISTANDA (apărând în fund și făcând loc cu respect lui Cațavencu să treacă) : Poftiți, cocoane Nicule, poftiți... (umilit) și zău, să pardonați, în considerația misiei mele, care ordonă (serios) să fim scrofuloși la datorie. D-voastră știți mai bine ca mine... așa e polițaiul: tată să-ți fie — trebuie să-l ridici? îl ridici! n-ai ce-i face: e misie. De aia (foarte rugător) mă rog să pardonați...

CAȚAVENCU: Îmi pare rău, Ghiță, că mai stăruiești cu scuzele tale... Adică noi nu știm cum merge poliția? (sentențios) Într-un stat constituțional un polițai nu e nici mai mult nici mai puțin decât un instrument!

PRISTANDA: Curat instrument!

CAȚAVENCU: Nu brațul care lovește, voința care ordonă e de vină... Eu chiar am scris un articol în privința asta. Nu știu dacă l-ai citit?

PRISTANDA: Trebuie să-l fi citit, coane Nicule; eu gazeta d-voastră o citesc ca Evanghelia totdauna; că să nu vă uitați la mine... adică pentru misie... (misterios) altele am eu în sufletul meu, dar de! n-ai ce-i face: famelie mare, renumerație după buget mică...

CAȚAVENCU: Și în sfârșit, cum ar fi posibil martiriul, dacă n-ar exista călăul?

PRISTANDA: Curat, coane Nicule!

CAȚAVENCU (schimbând tonul) : Cetățene, nu uita condiția cu care am venit aici! Am venit în casa prefectului, nu voi însă să dau ochii cu el, nu mă pot așa de ieftin compromite. Am venit chemat de doamna Trahanache, pe dânsa voi să văz.

PRISTANDA: Mai e vorbă, coane Nicule, pe coana Joițica, pe dumneei... conul Fănică nici nu e aicea... Poftiți, poftiți, ședeți, coane Nicule, mă duc să spui coanii Joițichii că ați venit... (vrea să plece.)

CAȚAVENCU: Poți să-i adaogi chiar că mă grăbesc să mă întorc în temnița unde m-a aruncat dizgrația dumneei.

PRISTANDA: Ascult. (aparte.) Mare pișicher! Strajnic prefect ar fi ăsta! (iese aruncând priviri furișe de admirație către Cațavencu.)

Scena VIII

CAȚAVENCU singur

În sfârșit, capitulează! Se putea altfel?... Iubitul, scumpul, venerabilul nenea Zaharia (râde) parcă-l auz deseară proclamându-mă candidat al colegiului. Sărmanul Farfuridi!... (grav.) Scopul scuză mijloacele, a zis nemuritorul Gambetta[5]!... Amabilul Fănică trebuie să facă venin de moarte... atât mai bine pentru mine! Își pierde mințile, atât mai rău pentru el! Mă arestează, atât mai bine pentru mine! Coana Joițica, mai cuminte ca toți, mă cheamă, și eu, politicos, iată-mă, gata să-i sărut mâna cu respect... Mă rog, n-ai ce-i face: mâna care-ți dă mandatul!... Dar... unde e coana Joițica?... nu văz pe coana Joițica... (se-ntoarce spre fund, apoi spre stânga, în fine spre dreapta. În momentul acesta apare Tipătescu în ușa din dreapta, unde stă un moment nemișcat. Gest de surpriză din partea lui Cațavencu. Aparte.)

Tipătescu! O preferam pe ea!

Scena IX

CAȚAVENCU, TIPĂTESCU

TIPĂTESCU (a apărut în dreapta cu aerul încruntat și pumnii încleștați, a stat în ușe, a mers apoi liniștit la ușa din fund, măsurând din ochi pe Cațavencu, și s-a oprit în fund un moment; aparte) : Ține-mă, Doamne!

CAȚAVENCU (jenat) : Stimabile domn, scuzați-mă dacă v-ar părea că mă prezint la d-voastră astfel, într-un mod neregulat... Trebuie să vă spun că am fost adus aici din arest de polițaiul d-voastră, după ordinile... și nu m-așteptam să vă întâlnesc...

TIPĂTESCU (aparte) : Impertinent!

CAȚAVENCU: Pentru că mi se spusese că eram chemat de... altfel nici nu aș fi venit... în fine, dacă sunt aici prizonier, rămâi... dacă sunt liber — și nu cer nimic mai mult — mă retrag îndată...

TIPĂTESCU (care a tot bătut din călcâi cu

impacientă, coboară încet, rar și cu dinții strânși) : Iubite și stimabile d-le Cațavencu, nu înțeleg pentru ce între doi bărbați, cu oarecare pretenție de seriozitate, să mai încapă astfel de meșteșuguri și rafinării de maniere, astfel de tirade distilate, când situația lor e așa de limpede... Eu sunt un om căruia-i place să joace pe față... Să-mi dai voie să-ți spui ceva... Ia poftim, ia poftim, mă rog. (îi oferă un scaun, aparte) Să fiu cuminte. Ce bine că-i Zoe dincolo!

CAȚAVENCU: Stimabile domn, d-tale îți place să joci pe față, primesc; mie-mi place să joc scurt, scurt. (gest de retezare) Situația noastră o putem dezlega numaidecât. (Tipătescu îi oferă jețul, el îl respinge ușor.) Mulțumesc!

TIPĂTESCU (același joc) : Ia poftim, mă rog, ia poftim!

CAȚAVENCU (același joc) : Mulțumesc!

TIPĂTESCU (privind țintă la Cațavencu și cu tonul mârâit) : Poftim de!...

CAȚAVENCU (care s-a retras puțin, cedează în sfârșit și cade pe fotoliu cam fără voie) : Mulțumesc.

TIPĂTESCU: Așa. (șade aproape de el, Cațavencu se cam retrage. Tipătescu se îndeasă spre el, Cațavencu același joc, și iar.) Astfel dar,

onorabile domn, d-ta, — prin ce mijloace nu-mi pasă! — posedezi o scrisoare a mea, care poate compromite onoarea unei familii...

CAȚAVENCU (gest) : A!

TIPĂTESCU: Mă iartă că te-am ofensat. Să fiu și mai scurt… Iată: d-ta ești un om practic, d-ta posedezi un lucru care-mi trebuie mie. Eu viu și-ți zic: (cu multă afabilitate) mă rog, onorabile domn, ce-mi ceri d-ta în schimbul acelui lucru ?

CAȚAVENCU (naiv) : Cum, nu știi?

TIPĂTESCU (asemenea) : Nu...

CAȚAVENCU (asemenea) : Nici măcar nu vă dă-n gând?

TIPĂTESCU (asemenea) : Nu... d-aia întreb...

CAȚAVENCU: Stimabile domn, (cu dignitate) un om politic...

TIPĂTESCU (cu pofidă) : Adică d-ta...

CAȚAVENCU: Dă-mi voie... Un om politic trebuie, mai ales în niște împrejurări politice ca acelea prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mișcare generală, mișcare ce, dacă vom lua în considerație trecutul oricărui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru…

TIPĂTESCU (impacientat, bătând din călcâi) : Mă rog, onorabile, încă o dată... (răspicat) ce-mi

ceri d-ta în schimbul acelei scrisori ? Scurt! scurt! (repetă gestul de retezare al lui Cațavencu.)

CAȚAVENCU: Ei?... dacă este așa, dacă voiești scurt, iată: voi (rugător) să nu mă combați, ceva mai mult, să-mi sprijini candidatura...

TIPĂTESCU (vrând să izbucnească) : Candidatura d-tale! (stăpânindu-se.) Onorabile domn, nu ți se pare că ceri prea mult?...

CAȚAVENCU: Atuncea d-ta, care mi-ai propus schimbul, care-mi faci întrebarea, trebuie să răspunzi...

TIPĂTESCU (apropiându-se și îndesându-se înspre Cațavencu, se repetă jocul de scenă de mai sus) : Ba zău, spune, nu ți se pare prea mult? 'Ai? Ce zici?

CAȚAVENCU (naiv) : Nu.

TIPĂTESCU (cu insinuare) : Dacă s-ar retrage Comitetul permanent și am rezerva un loc pentru prea iubitul d. Cațavencu?...

CAȚAVENCU (zâmbind și cu bonomie) : E un nimic, stimabile...

TIPĂTESCU: Dacă în postul de advocat al statului s-ar numi același d. Cațavencu?...

CAȚAVENCU (asemenea) : E puțin,

onorabile...

TIPĂTESCU: Dacă în locul de primar, vacant acum, și în locul de epitrop-efor la Sf. Nicolae s-ar numi tot nenea Cațavencu? 'Ai? (Cațavencu surâde cu un gest de refuz) Și dacă și moșia „Zăvoiul" din marginea orașului...

CAȚAVENCU (zâmbind asemenea) : Dă-mi voie, stimabile, un om politic trebuie, este dator, mai ales în împrejurări ca acele prin care trece patria noastră, împrejurări de natură a hotărî o mișcare generală, mișcare (mângâie și umflă cuvintele distilându-și tonul și accentul) ce, dacă vom lua în considerație, trecutul unui stat constituțional, mai ales un stat tânăr ca al nostru, de abia ieșit din...

TIPĂTESCU (bătând impacient din călcâi și întrerupându-l) : Ei! să lăsăm frazele, nene Cațavencule! Astea sunt bune pentru gură-cască... Eu sunt omul pe care d-ta să-l îmbeți cu apă rece?... Spune, unde să fie! bărbătește: ce vrei de la mine? (se ridică fierbând.)

CAȚAVENCU (ridicându-se și el) : Ce vreau? ce vreau? Știi bine ce vreau. Vreau ce mi se cuvine după o luptă de atâta vreme; vreau ceea ce merit în orașul ăsta de gogomani, unde sunt cel d-întâi... între fruntașii politici... Vreau...

TIPĂTESCU (fierbând) : Ce vrei?

CAȚAVENCU (asemenea) : Vreau... mandatul de deputat, iată ce vreau: nimic altceva! nimic! nimic! (după o pauză, cu insinuare caldă și crescândă) Mi se cuvine!... Te rog!... Nu mă combate... Susține-mă... Alege-mă. Poimâine, în momentul când voi fi proclamat cu majoritatea cerută,... în momentul acela vei avea scrisoarea (cu multă căldură)... pe onoarea mea!

TIPĂTESCU (aproape să izbucnească) : Pe onoarea ta?... Și dacă nu pot să te aleg?...

CAȚAVENCU: Poți!

TIPĂTESCU (pierzându-și cumpătul din ce în ce) : Și dacă nu voi? — zi că nu voi să te aleg?

CAȚAVENCU (îndârjit) : Trebuie să vrei.

TIPĂTESCU (d-abia mai stăpânindu-se) : Uiți că nu e bine să te joci cu un om ca mine astfel. Nu! nu! nu voi să te aleg!

CAȚAVENCU: Trebuie!

TIPĂTESCU: Nu!

CAȚAVENCU: Trebuie să vrei, dacă ții câtuși de puțin la onoarea...

TIPĂTESCU (izbucnind) : Mizerabile! (Cațavencu face un pas înapoi.) Canalie nerușinată! Nu știu ce mă ține să nu-ți zdrobesc capul... (se repede, ia un baston de lângă perete

și se întoarce turbat către Cațavencu.) Mișelule! trebuie să-mi dai aci scrisoarea, trebuie să-mi spui unde e scrisoarea... ori te ucid ca pe un câine! (se repede năvală la el. Cațavencu ocolește masa și canapeaua, răstoarnă mobilele și se repede la fereastră, pe care o deschide de perete îmbrâncind-o în afară.)

CAȚAVENCU (tremurând, strigă la fereastră în afară) : Ajutor! Săriți! Mă omoară vampirul! prefectul asasin! ajutor!

Scena X

ACEIAȘI — ZOE venind repede din dreapta

ZOE (repezindu-se între Cațavencu și Tipătescu, rugătoare și foarte emoționată) : Domnule Cațavencu, domnule; pentru Dumnezeu! te rog, nu striga... Fănică, ai înnebunit?... Domnule Cațavencu… vă rog...

CAȚAVENCU (emoționat și el) : Cum să nu strig, doamnă?

TIPĂTESCU (zdrobit de mișcare, ștergându-și fruntea și căzând pe un scaun la dreapta) : Mișel! mișel! mișel!

ZOE (rugătoare) : Domnule Cațavencu, cer scuze eu pentru momentul de iuțeală care l-a făcut pe Fănică să uite...

CAȚAVENCU: Nu încap scuze, doamnă... trebuie să ies d-aci numaidecât: nu mai pot sta un moment într-o casă unde-mi este viața în primejdie!...

ZOE: Domnule Cațavencu, în sfârșit d-ta ești

un om cuminte, un om practic, d-tale îți este indiferent de la cine ți-ar veni aceea ce-ți trebuie așa de neapărat...

CAȚAVENCU: Nu-nțeleg...

ZOE: Ai cerut, în schimbul scrisorii de care e vorba, mandatul de deputat. Ai jurat pe onoarea d-tale că poimâine când ai fi proclamat, vei da scrisoarea aceluia ce te-ar face să fii ales... Ei! eu te aleg, eu și cu bărbatul meu; mie să-mi dai scrisoarea... Primești?...

CAȚAVENCU (ca lovit de o idee) : Primesc...

ZOE (încet către Tipătescu, care stă cufundat în gânduri pe fotoliu) : Și înțelegi că atunci, când, luptând cu tine, voi căpăta scrisoarea,... tot,... tot,... Fănică, va fi isprăvit între noi. (tare) Suntem deplin înțeleși, domnule Cațavencu...

CAȚAVENCU: Da, madam, pe deplin... dar... (îi face semn către Tipătescu.)

ZOE (stăruind lângă Tipătescu) : Fănică! Fănică! hotărâște-te! Poți fi tu dușmanul liniștii mele?... Spune!... (rugându-l frumos) Fănică!...

TIPĂTESCU (nemaiputând lupta și sculându-se) : În sfârșit, dacă vrei tu... fie!... Întâmple-se orice s-ar întâmpla... (cu hotărâre) Domnule Cațavencu, ești candidatul Zoii, ești candidatul lui nenea Zaharia... prin urmare și al meu!

Poimâine ești deputat!...

ZOE (triumfătoare) : A!

CAȚAVENCU: Poimâine veți avea... (se aude zgomot afară, vocea lui Trahanache: „Ai puțintică răbdare!")

ZOE: Nenea!

TIPĂTESCU: Zaharia!

CAȚAVENCU: Venerabilul!

TIPĂTESCU: Repede, ascundeți-vă amândoi... Nu trebuie să vă vază...

(Zoe iese degrabă în stânga, Tipătescu cu Cațavencu la dreapta)

Scena XI

TRAHANACHE:(singur)

Nimeni?... și dobitocul de fecior mi-a spus că Fănică și Zoe sunt aici... (merge la ușa din dreapta și bate cu discreție) Nimeni! (asemenea în stânga) Nimeni! (vrea să plece prin fund și ca și când și-ar aduce aminte de ceva) A! era să uit! (șade la masa de scris, ia condei și hârtie și scrie, citind) „Dragă Fănică, te-am căutat! Mă întorc peste o jumătate de ceas. Trebuie să ne vedem înainte de întrunire. Așteaptă-mă negreșit; nu ieși: ai puțintică răbdare... Trahanache..." (pune scrisoarea la vedere pe masă)

Acuma să dăm de căpătâiele firelor iubitului nostru d. Cațavencu. (iese prin fund repede. Un moment scena goală; apoi ușile din dreapta și din stânga se deschid binișor. Din stânga iese Zoe, din dreapta Tipătescu și Cațavencu)

Scena XII

TIPĂTESCU, CAȚAVENCU, ZOE,
apoi CETĂȚEANUL TURMENTAT

TIPĂTESCU: Blestemată politică! un moment să n-ai pace! (merge la ușa din fund și o închide.) Suntem în liniște... (lui Cațavencu.) Eu merg la telegraf să-ți anunț la București candidatura... d-ta așteaptă acasă un cuvânt al meu... Deseară, la întrunire, fii cu tact…. trebuie mult tact. (se aud în fund bătăi în ușă; toți din scenă tac și nu mișcă; iar bătăi, apoi trei fluierături) E Ghiță, ăsta e semnalul lui! (merge și deschide ușa din fund, prin care apare Cetățeanul, fluierând ca de mirare.)

TIPĂTESCU: Iar? (se dă înapoi.)

CAȚAVENCU: Omul meu! (se dă cam la spatele Zoii.)

CETĂȚEANUL: Da, iar eu! (sughite.) Am venit pentru istoria aia de care am vorbit az-dimineață... Ce facem? Iacă, mâine începe...

Eu... Pentru cine votez?

TIPĂTESCU (ținându-i calea să nu coboare în scenă) : Pentru cine? pentru cine? Lasă-mă în pace, cetățene: ai ajuns de nesuferit... Votează pentru cine poftești...

CETĂȚEANUL: Eu nu poftesc pe nimeni, dacă e vorba de poftă...

TIPĂTESCU: Ei! lasă-mă-n pace, administrația nu voiește să influențeze câtuși de puțin pe nimini.

CAȚAVENCU (intervenind) : Pardon, dați-mi voie: mie-mi pare din contra că într-un stat constituțional, mai ales într-un stat tânăr ca al nostru, administrația ar trebui să...

ZOE (asemenea) : Se-nțelege...?

CETĂȚEANUL (către Cațavencu) : Ei! onorabilul! nu te vedeam; sluga! o mie de ani pace! Și zi, mă lucrași, ai? Adică, dă-i cu bere, dă-i cu vin, nu pentru cinstea obrazului... pentru ca să-mi faci pontul cu scrisoarea,... bravos! dom'le Nae.

CAȚAVENCU: A! a!

ZOE: Fănică! Fănică! trimite-l... e nesuferit!

TIPĂTESCU (nervos) : În sfârșit, cetățene, te rog lasă-ne cu binișorul, lasă-ne... Ce poftești de la mine?

CETĂȚEANUL: Nu ți-am spus? (sughite) Mâine începe... Ei? (sughite.) Eu pe cine aleg? Pentru cine?... (face semnul votării și sughite.)

ZOE: Pentru d. Nae Cațavencu.

CETĂȚEANUL: Pentru... (sughite și pufnește de râs.) Nu mă-nnebuni că amețesc...

TIPĂTESCU (din ce în ce mai nervos, luând pe Cetățeanul de mână și zguduindu-l) : Pentru că ești un om vițios...

CETĂȚEANUL: Nu mă smuci, că amețesc!

TIPĂTESCU (asemenea) : Pentru că te-ai lăsat să-ți ia din buzunar, să-ți fure scrisoarea...

CETĂȚEANUL: Ei! nu face nimica, poate mai găsim alta...

TIPĂTESCU: Lasă-mă să vorbesc... pentru că ești...

CETĂȚEANUL: Alegător...

TIPĂTESCU: Nu... bețiv... vițios... păcătos.

ZOE: Fănică!...

TIPĂTESCU: Da, bețiv... uite și acuma ești turmentat, ești băut... (Cațavencu râde.)

CETĂȚEANUL: Aș!

TIPĂTESCU (cu dezgust) : Uite, nenorocitule! miroși cale d-o poștă... (îl împinge.)

CETĂȚEANUL (șovâind) : Ăsta este mirosul meu naturel...

TIPĂTESCU: Miroși a rom...

CETĂȚEANUL: Ei bravos! Vrei să miros a gaz?

TIPĂTESCU: Ei! pentru toate astea trebuie să-ți dai votul lui onorabilul d. Cațavencu... Pentru așa alegător, mai bun ales nici că se putea...

ZOE: Fănică!…

CAȚAVENCU: Totdeauna ironic, (zâmbind) stimabile!

Scena XIII

ACEIAȘI - FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU și TRAHANACHE

TIPĂTESCU (montându-se treptat) : Da, pentru d. Cațavencu lucrăm noi, pe d-sa noi îl sprijinim, pe d. Cațavencu să-l alegeți d-voastră. Și nu-l sprijinim de silă, îl sprijinim pentru că dumnealui este cel mai onest concetățean al nostru...

ZOE: Fănică, fii calm...

TIPĂTESCU: Da, sunt calm... Pentru că dumnealui (Farfuridi, Brânzovenescu și Trahanache apar în fund și ascultă. Cei dintâi arată tot ce se petrece în scenă celui d-al treilea) nu e ca alții mișel, pentru că nu e ca alții canalie, nu e ca alții infam... (se montează din ce în ce)... pentru că încă o dată, la alegători ca d-ta, cu minte, cu judecată limpede, cu simț politic, nu se poate mai bun reprezentant decât d. Cațavencu, (apăsând) onorabilul d.

Cațavencu! (Tipătescu împinge cu scârbă pe Cetățeanul turmentat.)

CAȚAVENCU (zâmbind cu bonomie) : Ce răutăcios!

BRÂNZOVENESCU (din fund) : A!

FARFURIDI (lui Trahanache) : Iacă trădarea! Când îți spuneam, venerabile!... (coboară toți)

TRAHANACHE: Ei! ai puțintică răbdare!

ZOE: Nene! (se repede la Trahanache și-l trage deoparte unde-i vorbește încet și cu multă mișcare. Cațavencu și Cetățeanul turmentat vorbesc de altă parte asemenea)

TIPĂTESCU: Ei! lăsați-mă toți în pace!

FARFURIDI: Te lăsăm, stimabile, dar mergem la București...

BRÂNZOVENESCU: Și vom spune tot...

TIPĂTESCU (aparte) : Duceți-vă la dracul! (trece lângă Trahanache și Zoe)

FARFURIDI: La ziare!

BRÂNZOVENESCU: La Comitetul electoral central!

FARFURIDI: La guvern!

CETĂȚEANUL (arătând pe Farfuridi și Brânzovenescu lui Cațavencu) : Oleu!... fugi că amețesc! (Cațavencu și Cetățeanul turmentat convorbesc foarte mișcat deoparte cu Farfuridi

și Brânzovenescu)

TRAHANACHE: În sfârșit, ce e, Fănică?

TIPĂTESCU: Nu mă-ntreba pe mine, nene Zahario!

ZOE (cu energie) : Nici o vorbă, nene, trebuie…

TRAHANACHE: De ce?

ZOE (precipitată) : Dacă mă iubești, dacă ții la mine, acuma tăcere; îți spun pe urmă tot. (vorbesc încet toți trei.)

CAȚAVENCU (cătră Farfuridi și Brânzovenescu) : Dați-mi voie, stimabile, nu d-voastră veți avea mai multă încredere față cu înaltele locuri decât onorabilul (toți ascultă, Tipătescu se plimbă agitat în fund) d. Tipătescu, prefectul cel mai onest!...

TRAHANACHE: Da!

CAȚAVENCU: Cel mai integru!...

TRAHANACHE: Da!

CAȚAVENCU: Cel mai credincios!...

ZOE: Firește!

CAȚAVENCU: Dați-mi voie să vă spun că toate zbuciumările d-voastră sunt numai și numai chestii personale, și când vin niște asemenea persoane... ca d-voastră...

CETĂȚEANUL: Nananà!

FARFURIDI: Care va să zică și insulte!

BRÂNZOVENESCU: Bravo!

CAȚAVENCU: Chestie de tarabă, onorabile! daraveri de clopotniță, stimabile!

ZOE (către Trahanache) : Se-nțelege!

CAȚAVENCU: Alegătorii vor vorbi...

ZOE (îndemnând pe Cetățeanul turmentat și pe Trahanache) : Da, alegătorii vor vorbi.

TRAHANACHE: Da, alegătorii vor vorbi, firește!

CETĂȚEANUL (serios) : Da, noi vom vorbi!

Scena XIV

ACEIAȘI — GHIȚĂ PRISTANDA venind fuga din fund,

cu o depeșă-n mână

PRISTANDA: Coane Fănică! o depeșă fe-fe urgentă!

ZOE: O depeșă! (se-ntorc toți spre fund.)

TIPĂTESCU (deschide nervos depeșa și citește) : „Cu orice preț, dar cu orice preț, colegiul d-voastră al II-lea trebuie să aleagă pe d. Agamemnon Dandanache. (toți mișcare.) Se face din aceasta pentru d-voastră o înaltă și ultimă chestie de încredere..." A!

FARFURIDI și BRÂNZOVENESCU: Aha!

ZOE (cu toată energia) : A! nu se poate! Vom lupta contra oricui... Vom lupta contra guvernului!... (Tipătescu a căzut obosit pe un scaun.)

TRAHANACHE: Ai puțintică răbdare!

ZOE: Da, nene! vom lupta contra guvernului!

CAȚAVENCU: Da, vom lupta contra guvernului! (Cațavencu, Zoe și Trahanache de o parte, Farfuridi, Brânzovenescu frecându-și mâinile cu satisfacție de altă parte; Ghiță în fund; Tipătescu obosit pe scaun, ca și cum n-ar lua parte la ce se petrece; Cetățeanul turmentat în mijloc)

CETĂȚEANUL (târât de curent) : Da! vom lupta contra... (sughițând și schimbând tonul)… adică nu... Eu nu lupt contra guvernului!…

Cortina

ACTUL III

(Teatrul înfățișează sala cea mare a pretoriului primăriei, un fel de hexagon din care se văd trei laturi. Trei uși în fund; cea din mijloc dă în coridorul de intrare; pe cea din dreapta se citește: „Ofițer țivil"; pe cea din stânga: „Arfiva". În stânga la planul al doilea, o ușă cu inscripția „Cabinetul Primarelui". În dreapta, același plan, altă ușă cu inscripția: „Reghistratura". — Partea din stânga până la ușa „Arfivei" este despărțită de scenă cu un grilaj de lemn acoperit cu perdelușe de chembrică[6] verde. Lângă grilaj, la stânga, în scenă, este o estradă pe care sunt așezate masa și jețul prezidențial. Înaintea mesei, puțin mai jos, este tribuna. Pe masă sunt două candelabre, hârtie, călimări și un clopoțel. Pe tribună o sticlă și un pahar de apă. De partea dreaptă sunt bănci dese și scaune; sub estradă, asemenea. Peste tot sunt bănci și scaune, afară de o cărare lăsată liber de la ușa de intrare din

fund prin mijlocul scenii, pe unde vine și se duce lumea. Pe pereți câteva lămpi atârnate în cuie. Lumină cam săracă. La ridicarea perdelii, Trahanache este la masa prezidențială în jețul său, la spatele tribunei. Împrejurul mesii, Brânzovenescu și alți cetățeni. — înaintea tribunii, cu spatele spre dânsa, alegători, cetățeni, public, unii șezând jos, alții în picioare. Pe bănci, pe scaune și împrejur asemenea. În capul băncilor din față e Cațavencu împreună cu Ionescu, Popescu și alți dascăli și partizani. — Farfuridi e la tribună. — Perdeaua se ridică asupra unei întreruperi. În toată sala e rumoare. Prezidentul agită clopoțelul)

Scena I

TRAHANACHE, CAȚAVENCU, BRÂNZOVENESCU, FARFURIDI, IONESCU, POPESCU, CETĂȚENI, ALEGĂTORI, PUBLIC.
Rumoare

FARFURIDI (de la tribună) : Dați-mi voie! (gustă din paharul cu apă.) Dați-mi voie! (rumoare.)

TRAHANACHE (trăgându-și clopoțelul) : Stimabili! onorabili! (afabil) faceți tăcere! Sunt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei... Aveți puțintică răbdare... (către Farfuridi) Dă-i înainte, stimabile, aveți cuvântul!

FARFURIDI (către adunare) : După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric, din punctul de vedere de drept, voi încheia cât se poate mai scurt...

POPESCU: Parol?... Numai dacă te-i ține de vorbă. (râsete în partea unde sunt dascălii)

FARFURIDI: Rog, nu mă-ntrerupeți, dați-mi

voie...

TRAHANACHE (cătră partea unde e Popescu) : Stimabile, nu-ntrerupeți...

FARFURIDI: După ce am vorbit dar din punctul de vedere istoric și din punctul de vedere de drept, voi încheia, precum am zis, cât se poate mai scurt. (bea o sorbitură, apoi, reluându-și răsuflarea, rar ca și cum ar începe o poveste) La anul una-mie-opt-sute-două-zeci-și-unu... fix... (Rumoare și protestări în grupul lui Cațavencu: A !A !A!)

POPESCU: Dacă ne-ntoarcem iar la 1821 fix, ne-am procopsit. (rumoare și protestări.)

FARFURIDI: Dați-mi voie... La una-mie-opt-sute...

TOȚI (în cor, cu tonul lui) : Douăzeci-și-unu fix... (rumoare și protestări.)

FARFURIDI: Dați-mi voie.

TRAHANACHE (clopoțel) : Stimabile, onorabile! Nu întrerupeți... Aveți puțintică...

CAȚAVENCU: Ce răbdare, venerabile domnule prezident! Ceasurile sunt înaintate. Sunt și alți oratori înscriși să vorbească...

TOȚI DIN GRUP: Da! Da!

CAȚAVENCU: Onorabilul orator a promis să încheie cât se poate mai scurt: apoi ce fel de

scurt este asta, s-o luăm a doua oară de la 1821? A! A! A!

TOȚI DIN GRUP: A! A! A! (rumoare.)

FARFURIDI: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (către Farfuridi cu dulceață, ridicându-se peste masă către tribună) : Stimabile... eu gândesc că nu ar fi rău să sărim la 48...

CAȚAVENCU (strigând) : Mai bine la 64...

POPESCU, IONESCUși TOȚI DIN GRUP: Da! da! la 64...

TRAHANACHE (ridicându-se ca și cum ar consulta adunarea) : Adică... la plebicist[7]?

TOȚI: Da, la plebicist! (zgomot).

FARFURIDI (întorcându-se cu spatele spre adunare și cu fața la prezident) : Dați-mi voie, domnule prezident; mi-ați acordat cuvântul: îmi pare că un prezident o dată ce acordă cuvântul...

TRAHANACHE (sculându-se și punând, peste masă, mâinile pe umerii lui Farfuridi, mângâietor) : Dacă mă iubești, stimabile, fă-mi hatârul... să trecem la plebicist... dorința adunării!...

FARFURIDI: Dar, domnule prezident...

TRAHANACHE (și mai rugător) : Să trecem la

plebicist! (îl întoarce binișor de umeri cu fața spre adunare.)

TOȚI (cu putere) : Da! La plebicist! La plebicist!

FARFURIDI (soarbe o dată și cu aerul resignat) : Ce ziceam dar? la 1864, vine, mă-nțelegi, ocaziunea să se pronunțe poporul printr-un plebicist... Să vedem însă mai-nainte… să ne dăm seama bine de ce va să zică... de ce este un plebicist...

IONESCU: Știm ce este plebicistul! Mersi de explicație!

TOȚI: Nu trebuie explicație… (rumoare)

FARFURIDI (către întrerupători) : Dați-mi voie! (către Trahanache) Domnule prezident!...

TRAHANACHE (clopoțel) : Stimabili, onorabili, rog nu întrerupeți pe orator, (foarte afabil) faceți tăcere; sunt cestiuni arzătoare la ordinea zilii; aveți puțintică răbdare. (către Farfuridi.) Aveți cuvântul, stimabile, dați-i înainte!

FARFURIDI (luând vânt) : Când zicem dar 64, zicem plebicist, când zicem plebicist, zicem 64... Știm, oricine dintre noi știe ce este 64, să vedem ce este plebicistul... (cu tărie începând fraza) Plebicistul!...

CAȚAVENCU: Aci nu e vorba de plebicist...

FARFURIDI: Dați-mi voie; (discutând cu Cațavencu) mi se pare că atunci când zicem 64... (cu energică convingere) și să nu căutați a încerca măcar să mă combateți; vă voi dovedi cu date istorice că toate popoarele își au un 64 al lor...

CAȚAVENCU: Dați-mi voie; nu e vorba de 64. (rumoare aprobativă pentru Cațavencu.)

FARFURIDI: Dați-mi voie... (toate colocviile și întreruperile se fac avocățește, cu multă vioiciune și cu tonul înțepat și volubil) Domnule prezident!...

TRAHANACHE (clopoțel) : Stimabile, onorabile, faceți tăcere... avem cestiuni arzătoare...

CAȚAVENCU (ridicându-se în capul băncii) : Cum, domnule prezident? De unde până unde 64 chestie arzătoare la ordinea zilei? Dacă nu mă-nșel, îmi pare că suntem în anul de grație 1883... Ce are a face? Chemați pe onorabilul orator la cestiune...

TRAHANACHE (ridicându-se iar peste masă și atingându-l pe umere pe Farfuridi) : Stimabile... (afabil și rugător) să lăsăm plebicistul, dacă mă iubești; să trecem la

cestiune.

FARFURIDI (obosit de întreruperi, întorcându-se cu fața spre Trahanache și cu spatele la adunare) : Domnule prezident, ați binevoit a-mi acorda cuvântul... Eu cred c-ar trebui...

CAȚAVENCU (strigând) : Nu trebuie, onorabile!

TOȚI DIN GRUP: Nu, nu trebuie!

TRAHANACHE (punând mâinile, peste masă, pe umerii lui Farfuridi, și foarte dulce) : Mă rog, dacă mă iubești, fă-mi hatârul... dorința adunării, stimabile... (îl întoarce de umeri binișor cu fața spre adunare)

TOȚI: Da! La chestiune! La chestiune!

FARFURIDI (foarte obosit, soarbe și se resignează) : Ajungem dar la chestiunea reviziunii constituțiunii și legii electorale...

TOȚI (cu satisfacție) : A! Așa da!

TRAHANACHE (asemenea) : A! (clopoțel) Ei! acu aveți puțintică răbdare... (către Farfuridi) Scurt, stimabile, scurt, dacă mă iubești: dorința adunării.

FARFURIDI (asudă, bea și se șterge mereu cu basmaua) : Mă rog, dați-mi voie! Știți care este opinia mea în privința revizuirii?

TOATĂ SALA: Nu!... Să vedem!... Spune!

CAȚAVENCU (batjocoritor) : Să vedem opinia lui d. Farfuridi. (Trahanache clopoțește)

FARFURIDI (asudă mereu și se emoționează pe văzute) : Opinia mea este aceasta: e vorba de revizuire, da?

TOȚI (puternic) : Da! Da!

FARFURIDI (emoționat și asudând) : Atunci, iată ce zic eu, și împreună cu mine (începe să se înece) trebuie să zică asemenea toți aceia care nu vor să cază la extremitate (se înecă mereu), adică vreau să zic, da, ca să fie moderați... adică nu exagerațiuni!... Într-o chestiune politică... și care, de la care atârnă viitorul, prezentul și trecutul țării... să fie ori prea-prea, ori foarte-foarte... (se încurcă, asudă și înghite) încât vine aci ocazia să întrebăm pentru ce?… da... pentru ce?... Dacă Europa... să fie cu ochii ațintiți asupra noastră, dacă mă pot pronunța astfel, care lovesc soțietatea, adică fiindcă din cauza zguduirilor... și… idei subversive... (asudă și se rătăcește din ce în ce) și mă-nțelegi, mai în sfârșit, pentru care în orce ocaziuni solemne a dat probe de tact... vreau să zic într-o privință, poporul, națiunea, România... (cu tărie) țara în sfârșit... cu bun-simț, pentru ca Europa cu un

moment mai nainte să vie și să recunoască, de la care putem zice depandă... (se încurcă și asudă mai tare) precum, — dați-mi voie — (se șterge) precum la 21, dați-mi voie (se șterge) la 48, la 34, la 54, la 64, la 74 asemenea și la 84 și 94, și ețetera, întru cât ne privește... pentru ca să dăm exemplul chiar surorilor noastre de ginte latine însă! (foarte asudat, se șterge, bea, iar se șterge și suflă foarte greu. Trahanache a urmărit cu mâna tactul sacadelor oratorice ale lui Farfuridi. Bravo și aplauze în fund, conduse de Brânzovenescu; râsete și sâsâituri în grupul lui Cațavencu. Clopoțelul lui Trahanache de abia se mai aude. — După ce s-a mai oprit zgomotul, cu multă aprindere.) Dați-mi voie! Termin îndată! mai am două vorbe de zis. (zgomotul tace.) Iată dar opinia mea. (în supremă luptă cu oboseala care-l biruie.) Din două una, dați-mi voie: ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimica; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici pe colo, și anume în punctele... esențiale... Din această dilemă nu puteți ieși... Am zis!

(Aplauze în fund, sâsâituri în față. Farfuridi coboară zdrobit, ștergându-se de sudoare, și merge în fund. Brânzovenescu și alți alegători îl

întâmpină și-i strâng mâna. — Rumoare. Mai mulți din auditoriu se scoală și strică rândurile. Cațavencu suie de la dreapta în mijloc, unde vorbește încet cu grupul său gesticulând viu. Cu un alt grup mai în fund Farfuridi și Brânzovenescu asemenea. — Pristanda iese misterios din cabinetul primarului, trece prin ușcioara grilajului, care este la spatele tribunii, și trage de pulpană pe Trahanache, care sună clopoțelul.)

Scena II

ACEIAȘI — PRISTANDA

TRAHANACHE (lăsând clopoțelul și întorcându-se la spatele mesii) : 'Ai? Ce e?

PRISTANDA (misterios și repede) : Coane Zahario! Conul Fănică, coana Joițica!...

TRAHANACHE: Ei? Ce?

PRISTANDA: Sunt dincoace în cabinet... au venit pe din dos, vă așteaptă. Numaidecât să poftiți acolo.

TRAHANACHE (asemenea misterios) : Nu pot să las prezidența... să aibă puțintică răbdare.

PRISTANDA: Trebuie... numaidecât!... suspandați!

TRAHANACHE (trage clopoțelul și se ridică) : Stimabilă, onorabilă adunare. După discursul important, pe care l-a ținut respectabilul nostru concetățean și advocat d. Farfuridi, eu cred că ar fi bine să suspandăm ședința pentru cinci minute.

VOCI: Da! Da! pentru cinci minute!...

(Cațavencu cu grupul său, Farfuridi și Brânzovenescu cu al lor se amestecă în mulțime. Trahanache, care s-a dat jos de pe tribună, a deschis portița grilajului și a trecut cu Ghiță în partea stângă despărțită, bate în ușa „Cabinetului Primarelui". Zoe și Tipătescu îi deschid; Trahanache și Ghiță dispar înăuntru; ușa se închide la loc)

Scena III

ACEIAȘI — fără TRAHANACHE și PRISTANDA

CAȚAVENCU (către grupul lui) : Ei, cum să-l trimeți în Cameră, nene, pe stimabilul? Nu zic, are ideile, opiniile lui — și eu respect ideile, numai să fie sincere, și el e sincer, n-ai ce zice, — respect la orice opiniune!... Dar să-ți vie stimabilul cu idei învechite, cu opiniuni ruginite, și să te sperie mereu cu Europa, cu zguduiri, cu teorii subversive... asta nu mai merge... Astfel de opiniuni nu le respect, să-mi dea voie să-i spui...

POPESCU: Nu, uite ce susține Farfuridi, n-ai înțeles; susține că adică după istorie — d-aia se teme el de zguduiri — nu trebuie să dăm exemplu rău surorilor noastre de ginte latină. N-ai auzit, chiar a zis-o el: surorile noastre de ginte latină...

IONESCU: Da! A zis-o...

CAȚAVENCU (cu aer de protecție) : Voi dascălii sunteți băieți buni, dar aveți un cusur mare: cum vă vorbește cineva de istorie, s-a isprăvit, are dreptate. (cu putere.) Ce istorie? Apoi, dacă e vorba de istorie, apoi ce te-nvață istoria mai întâi și-ntâi?

POPESCU: Că România de la Traian...

CAȚAVENCU: Nu-i așa...

IONESCU: Că adică strămbunul nostru...

CAȚAVENCU: Ce strămbun! ce nostru! Vezi că nu știți! (cu tonul retoric.) Or, mai întâi și-ntâi istoria ne învață anume că un popor care nu merge înainte stă pe loc, (publicul începe să-i ia aminte că perorează și se grupează încet-încet împrejurul lui ca să asculte) ba chiar dă înapoi, că legea progresului este așa, că cu cât mergi mai iute, cu atât ajungi mai departe. (grupul lui Cațavencu aprobă și admiră, grupul lui Farfuridi și Brânzovenescu, care s-a apropiat și ascultă mai dintr-o parte, dă din umeri.)

IONESCU: Asta e așa.

POPESCU: Nici nu mai încape vorbă.

FARFURIDI (înțepat) : Da! progres! progres fără conservațiune, când vedem bine că Europa...

CAȚAVENCU (întrerupându-l lătrător) : Nu

voi, stimabile, să știu de Europa d-tale, eu voi să știu de România mea și numai de România... Progresul, stimabile, progresul! În zadar veniți cu gogorițe, cu invențiuni antipatriotice, cu Europa, ca să amăgiți opinia publică...

FARFURIDI (și mai înțepat) : Dă-mi voie... Mi se pare că altcineva amăgește opinia publică...

CAȚAVENCU: Nu voi să știu de ce zici d-ta.

BRÂNZOVENESCU: Firește că nu vrei să știi... nu-ți vine la socoteală...

CAȚAVENCU (și mai lătrător) : Să-și vază de trebile ei Europa. Noi ne amestecăm în trebile ei? Nu... N-are prin urmare dreptul să se amestece într-ale noastre... D-ta ești advocat, ești confrate cu mine...

FARFURIDI: Da, sunt avocat, dar nu sunt confrate cu d-ta...

CAȚAVENCU (urmându-și jocul) : Știi ca și mine principiul de drept, fiecare cu al său, fiecare cu treburile sale... oneste bibere[8]...

FARFURIDI: Da' de onest n-ai încotro!... (grupurile Cațavencu și Farfuridi încep a se despărți, fiecare de o parte.)

CAȚAVENCU (cu totul înțepător) : Stimabile, nu știu pentru ce d-ta mă prigonești de la o vreme... Ce ai cu mine? Suntem în fața

alegătorilor, stimabile: or, nu încape pică; să luptăm: d-ta o să-ți pui candidatura, o știm; eu ți-o declar că mi-o pui pe a mea... luptă electorală! și știm că lupta electorală este viața popoarelor... De ce te revolți contra adevărului? în contra dreptului?... Oneste bibere, onorabile!... (aprobări din partea grupului)

FARFURIDI (izbucnind) : Ia scutește-mă cu mofturile d-tale! Onest d-ta? Pe de o parte „Răcnetul Carpaților", pe de altă parte chiverniseala confraților; pe de o parte opoziție la toartă, pe de altă parte teșcherea la buzunar!... Urlă târgul, domnule...

BRÂNZOVENESCU (trăgându-l de mânecă) : Tache! Tache!

FARFURIDI (smucindu-se) : Ia lasă-mă-n pace, să mă răfuiesc odată cu domnul... Ce adică, noi nu știm, nu vedem, orbi suntem? d-ta ești candidatul prefectului...

CAȚAVENCU (râzând) : Eu sunt candidatul grupului tânar, inteligent și independent... Onorabilul, venerabilul nostru prezident — (îl caută cu ochii) unde e venerabilul prezident? nu-l văz... — va proclama, pe cât știm, astă-seară pe candidatul comitetului dv. — comitetul dv. —... Or, dacă voi avea onoarea ca să mă

agreeze și comitetul dv.... căci e al dv. ...

FARFURIDI (fierbând mereu) : Nu mai este comitetul nostru, este al dumitale...

BRÂNZOVENESCU: Tache! Tache, fii cuminte. (îl trage de mânecă, Farfuridi se smucește)

CAȚAVENCU (cu ton batjocoritor) : Adică, dă-mi voie, d-ta nu mai ești al comitetului! (grupurile se desinează distinct de două părți și se privesc cu încordare)

FARFURIDI: Da, eu nu mai sunt, eu care am susținut totdeauna partidul... și d-ta, care l-ai înjurat totdeauna... ești!

CAȚAVENCU: Dă-mi voie!...

FARFURIDI (furios) : Ce voie! ce voie!... Vii cu moftologìi, cu iconomìi, cu soțietăți, cu scamatorii, ca să tragi lumea pe sfoară... cu dăscălimea d-tale, (mișcare în grupul Cațavencu) cu moftangiii d-tale...

POPESCU (violent) : Domnule, retrage-ți cuvântul!

FARFURIDI (continuând) : Cu grupul (umflând cuvintele) inteligent,... independent,... impertinent! (pornește spre fund cu Brânzovenescu și cu grupul lor.)

TOȚI (din grupul lui Cațavencu) : A! a! (se

reped spre ei, zgomot, învălmășeală și ghiontuieli)

FARFURIDI (ieșind prin fund) : Vă-nvățăm noi, papugiilor!

GRUPUL CAȚAVENCU: Afară! afară! (urmărește în fund pe cei din grupul Farfuridi)

(Toată lumea s-a înghesuit în fund și a ieșit afară cu zgomot. În tot timpul scenii următoare, sala întrunirii e goală. În fund, prin ușe, se văd mai mulți alegători plimbându-se în sus și-n jos, vorbind încet și fumând)

Scena IV

TRAHANACHE ieșind repede din fund, din cabinetul primarului în partea despărțită cu grilaj, după el FĂNICĂ și ZOE urmărindu-l (scena aceasta se face misterios și repede)

TRAHANACHE: Nu! nu se poate...

ZOE (urmărindu-l) : Nene...

TIPĂTESCU (asemenea) : Neică Zahario.

ZOE: Dacă ai ținut vreodată la mine...

TIPĂTESCU: Dacă mi-ești prietin...

TRAHANACHE: Ei, aveți puțintică răbdare! (serios.) Cum putem noi să punem candidatura unui plastograf?

TIPĂTESCU: Bine, frate, plastograf, așa e; dar până să bage lumea de seamă... să-l tragem în judecată...

ZOE: Să ne facem de râs prin tribunale... nene, gândește-te...

TRAHANACHE (după un moment de ezitare) : Ei nu! Dacă ar fi numai una... aia cu scrisoarea

ta cătră Joițica, înțeleg; să zic: pentru politică — unde e în joc enteresul țării, ca oricare român, a încercat omul, ca să te forțeze adică, pentru că te știe că ții la onoarea Joițichii, ca prietin ce-mi ești, — a făcut plastografie...

TIPĂTESCU: Se-nțelege!

ZOE: Firește; în politică...

TRAHANACHE: Ei, aveți puțintică răbdare... Dar astălaltă? (se lovește cu mâna pe buzunarul hainii) Apoi, dacă umblă el cu machiavelicuri, să-i dau eu machiavelicuri — (schimbând tonul) Martoră mi-e Maica Precista! Să n-am parte de Joițica — că e de față — să spuie...

ZOE (cu sentiment) : Nene!

TRAHANACHE: N-am umblat în viața mea cu diplomație; dar dacă e vorba să facem pe iezuitul a la Metternich, apoi să-i dau eu, neică...

TIPĂTESCU (impacientat) : Nu pricep, neică Zahario!

ZOE (asemenea) : Nici eu.

TRAHANACHE: Ei, aveți puțintică răbdare! (scoate o hârtie din buzunar și o desface — o poliță) Asta tot pentru politică e? Girurile astea două cu care onorabilul d. Cațavencu a ridicat cinci mii de lei de la Soțietate, sunt tot pentru

enteresul țării?

TIPĂTESCU (luând degrabă polița și examinând-o cand pe-o parte când pe alta) : Suntem scăpați!

ZOE: Scăpați?

TRAHANACHE: Ei apoi? când îți spuneam eu să ai puțintică răbdare, că l-am prins cu alta mai boacănă...

TIPĂTESCU (abia stăpânindu-și bucuria) : Nene Zahario, candidatul nostru este d. Agamiță Dandanache.

TRAHANACHE: Așa da!

ZOE: Mi-e frică!...

TIPĂTESCU: Nu mai avem nici o grijă.

TRAHANACHE: ...Dă-mi înscris pe Gagamiță ăla, să nu-i uit numele... (vorbește încet cu Zoe)

TIPĂTESCU (scoate portofelul, rupe o filă și scrie pe ea, apoi o dă lui Zaharia) : Iată...

TRAHANACHE: Mă duc să deschid ședința.

TIPĂTESCU: Anunță îndată candidatura, ridică ședința și vino să mergem la preferanță, te așteptăm...

TRAHANACHE (vrând să treacă prin portița grilajului în partea tribunii) : A! ți-am dat polița lui Cațavencu... Să nu o pierzi. (trece.)

TIPĂTESCU: N-ai grijă, neică Zahario, eu nu

pierz hârtiile de preț... (sărută repede pe Zoe)

ZOE: Fănică!

TIPĂTESCU: A! acuma, să-l lucrez eu pe nenea Cațavencu! (ies amândoi iute pe ușa din stânga)

Scena V

TRAHANACHE, care s-a urcat la tribună, apoi CAȚAVENCU, POPESCU, IONESCU, ALEGĂTORI, PUBLICUL venind din fund și ocupând locurile lor din scena I-a. Intrare zgomotoasă, acompaniată de clopoțelul prezidentului

TRAHANACHE (în picioare) : Orele sunt înaintate! poftiți, poftiți, stimabililor: avem cestiuni arzătoare la ordinea zilii... (șade.)

(Toată lumea s-a așezat la locul său.)

CAȚAVENCU (cu modestie) : D-le președinte, vă rog, cerusem și eu cuvântul...

TRAHANACHE: Da, (binevoitor) da, stimabile. Aveți cuvântul. Poftiți la tribună!...

(Mișcare în grupul lui Cațavencu)

CAȚAVENCU (ia poză, trece cu importanță printre mulțime și suie la tribună; își pune pălăria la o parte, gustă din paharul cu apă, scoate un vraf de hârtii si gazete și le așază pe

tribună, apoi își trage batista și-și șterge cu eleganță avocățească fruntea. Este emoționat, tușește și luptă ostentativ cu emoția care pare a-l birui. — Tăcere completă. Cu glasul tremurat) : Domnilor!... Onorabili concetățeni!... Fraților!... (plânsul îl înecă) Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat, dacă emoțiunea mă apucă așa de tare... suindu-mă la această tribună... pentru a vă spune și eu... (plânsul îl înecă mai tare.)... Ca orice român, ca orice fiu al țării sale... în aceste momente solemne... (de abia se mai stăpânește) mă gândesc... la țărișoara mea... (plânsul l-a biruit de tot) la România... (plânge. Aplauze în grup)... la fericirea ei!... (același joc de amândouă părțile)... la progresul ei! (asemenea crescendo)... la viitorul ei! (plâns cu hohot. Aplauze zguduitoare)

IONESCU, POPESCU, TOȚI (foarte mișcați) : Bravo!

CAȚAVENCU (ștergându-se repede la ochi și remițându-se d-odată; cu tonul brusc, vioi și lătrător) : Fraților, mi s-a făcut o imputare și sunt mândru de aceasta!... O primesc! Mă onorez a zice că o merit!... (foarte volubil) Mi s-a făcut imputarea că sunt foarte, că sunt prea, că sunt ultraprogresist... că sunt liber-

schimbist… că voi progresul cu orice preț. (scurt și foarte retezat) Da, da, da, de trei ori da! (aruncă roată priviri scânteietoare în adunare. Aplauze prelungite.)

CAȚAVENCU: Da! (cu putere din ce în ce crescândă.) Voi progresul și nimic alt decât progresul: pe calea politică… (îngrașă vorbele.)

POPESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Socială…

IONESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Economică…

POPESCU: Bravos!

CAȚAVENCU: Administrativă…

IONESCU: Bravo!

CAȚAVENCU: Și… și…

IONESCU, POPESCU, GRUPUL: Bravo! bravos!

TRAHANACHE (clopoțind) : Rog, nu întrerupeți pe orator, stimabile…

CAȚAVENCU (cu tărie) : Nu mă tem de întreruperi, venerabile domnule președinte… (către adunare și mai ales către grup, cu tonul sigur) Puteți, d-lor, să întrerupeți, pentru că eu am tăria opiniunilor mele… (reintrând în tonul discursului și îngrășând mereu vorbele) și… și… finanțiară. (aplauze prelungite)… Da, suntem

ultraprogresiști, da, suntem liber-schimbiști... Or... conduși de aceste idei, am fundat aci în orașul nostru „Aurora Economică Română", soțietate enciclopedică-cooperativă, independentă de cea din București... pentru că noi suntem pentru descentralizare. Noi... eu... nu recunosc, nu voi să recunosc epitropia bucureștenilor, capitaliștilor, asupra noastră; căci în districtul nostru putem face și noi ce fac dânșii în al lor...

GRUPUL (aplauze) : Bravo!

CAȚAVENCU: Soțietatea noastră are ca scop să încurajeze industria română, pentru că, dați-mi voie să vă spui, din punctul de vedere economic, stăm rău...

GRUPUL (aplauze) : Bravo!

CAȚAVENCU: Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire. Soțietatea noastră dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face deloc în țara noastră!

GRUPUL: Bravo! (aplauze entuziaste)

TRAHANACHE (clopoțind) : Stimabile... nu...

CAȚAVENCU: Lăsați, d-le președinte, să întrerupă... nu mă tem de întreruperi!... În Iași, de exemplu, — permiteți-mi această digresiune,

este tristă, dar adevărată! — în Iași n-avem nici un negustor român, nici unul!...

GRUPUL (mișcat) : A!

CAȚAVENCU: Și cu toate aceste toți faliții sunt jidani! Explicați-vă acest fenomen, acest mister, dacă mă pot exprima astfel!

GRUPUL: Bravo! (aplauze)

CAȚAVENCU: Ei bine! Ce zice soțietatea noastră? Ce zicem noi?... Iată ce zicem: această stare de lucruri este intolerabilă! (aprobări în grup. Cu tărie.) Până când să n-avem și noi faliții noștri?... Anglia-și are faliții săi, Franța-și are faliții săi, până și chiar Austria-și are faliții săi, în fine oricare națiune, oricare popor, oricare țară își are faliții săi (îngroșă vorbele.)... Numai noi să n-avem faliții noștri!... Cum zic: această stare de lucruri este intolerabilă, ea nu mai poate dura!... (aplauze frenetice. Pauză. Oratorul soarbe din pahar și aruncă iar priviri scânteietoare în adunare. În momentul acesta mai mulți inși se mișcă în fund, pe unde apare Cetățeanul turmentat și Ghiță în țivil.)

Scena VI

ACEIAȘI — GHIȚĂ PRISTANDA și CETĂȚEANUL foarte șovăind.

Zgomot la intrarea acestora

TRAHANACHE (clopoțind) : Faceți puțintică tăcere...

CAȚAVENCU (care, în timpul scurt al rumorii provocate de intrarea lui Pristanda și a Cetățeanului turmentat, și-a consultat hârtiuțele, cu ton predomnitor) : Fraților, iată ce spun statutele soțietății noastre la art. I-iu: „Se formează în urbea noastră o soțietate enciclopedică-cooperativă cu numele de «Aurora Economică Română». Scopul Soțietății este ca România să fie bine și tot românul să prospere!"

CETĂȚEANUL (care, de la intrare, a venit șovâind până în mijloc și s-a turnat pe un scaun în fața tribunii, se scoală și ridică mâna) : Și eu! (sughite) și eu sunt! (șovăie și iar se toarnă pe

scaun. — Râsete în fund, rumoare în față.)

CAȚAVENCU (către Trahanache, întorcându-se spre masa prezidențială) : Domnule președinte, rog să nu fiu întrerupt...

TRAHANACHE: Parcă ziceai, stimabile, că întreruperile...

CAȚAVENCU: Da (cu dignitate) dar...

TRAHANACHE: În sfârșit... (clopoțind) Nu întrerupeți, vă rog...

CAȚAVENCU (căutând șirul) : Ziceam dar: „... ca România să fie bine și tot românul să prospere..."

CETĂȚEANUL (se scoală șovăind și ridică mâna) : Și eu sunt! (sughite rău; râsete, rumoare)

TRAHANACHE: A! (sculându-se peste masă) Ce? ce ești d-ta, stimabile?...

CETĂȚEANUL (sughițând) : Mă cunoaște d. Nae... (arată pe Cațavencu) Cioclopedică... (râsete, rumoare.)

CAȚAVENCU (nervos) : Ce?

CETĂȚEANUL: Română!... (râsete; sughite) Aurora!... (sughite; râsete, rumoare din ce în ce mai mare.)

TRAHANACHE (nervos și el, către adunare, clopoțind) : Faceți tăcere, stimabile!... (către

Cetățeanul turmentat) Cum?

CETĂȚEANUL (șovăind) : Cioclopedică! (sughite) Comportativă! (sughite.) Iconomie! (sughite) Soțietate care va să zică... (râsete și rumoare mare.)

IONESCU: E turmentat!...

POPESCU: E tun! (grupul se mișcă; unii se scoală.)

CETĂȚEANUL (sughițând și strigând) : Sunt nembru!

TRAHANACHE (agitând clopoțelul cu putere, către Ionescu și Popescu) : Stimabile! stimabile, (cu afabilitate) rog, dați afară pe onorabilul!

IONESCU, POPESCU și GRUPUL: Afară! E turmentat! Afară! (Ionescu și Popescu îl îmbrâncesc spre ușă. Cațavencu s-a dat jos de la tribună și vorbește cu câțiva din grup)

CETĂȚEANUL (îmbrâncit de dascăli și opunându-se) : Nu mă-mbrânciți... că amețesc!

IONESCU, POPESCU și GRUPUL: Afară!

CETĂȚEANUL: Nembru!

(Toată scena aceasta a fost însoțită de râsete și rumoare. Dascălii au dat afară pe Cetățeanul turmentat. În adunare, mișcare. Pristanda se apropie la tribună, în vreme ce dascălii și grupul lor, în mijloc cu Cațavencu, se agită și-și reiau

locurile.)

PRISTANDA (misterios lui Trahanache) : Coane Zahario, dă-i zor! Trebuie să-l lucrăm pe onorabilul, pe d. Nae Cațavencu; ordinul lui conul Fănică... Sunt la ușă, când oi tuși de trei ori, d-ta proclamă catindatul și ieși pe portiță... și pe urmă-i treaba mea...

TRAHANACHE (încet) : Bine.

PRISTANDA (încet) : Când oi tuși de trei ori: nu mi-a sosit încă oamenii!... (trece lângă ușa din fund, pe unde intră cu zgomot Farfuridi, Brânzovenescu și alți câțiva. Pristanda vorbește încet cu dânșii. Toți se aranjează în fund, astupând ușa de ieșire)

Scena VII

ACEIAȘI — FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU și alți alegători și CETĂȚEANUL TURMENTAT, apoi ZOE și TIPĂTESCU

ascunși după grilaj și ascultând ce se petrece în adunare

TRAHANACHE (clopoțind, către Cațavencu, care vorbește încet cu grupul lui) : Poftiți la tribună, stimabile!... (Cațavencu pornește spre tribună)

ZOE: Nu mai auz nimic...

TIPĂTESCU: Pesemne n-a sosit încă Ghiță.

CAȚAVENCU (de la tribună) : Fraților!

FARFURIDI (aducând din fund pe Cetățeanul turmentat) : Te-a dat afară? Cum se poate, fraților, să lăsăm să gonească din adunare pe un cetățean onorabil, pe un alegător?

BRÂNZOVENESCU: Pentru că d. Cațavencu...

CAȚAVENCU (răcnind) : Stimabile! (lui Trahanache) Domnule prezident! (rumoare

surdă în fund.)

TRAHANACHE: Stimabile (clopoțind) aveți puțintică răbdare. (Ghiță tușește cu putere de trei ori) Fiindcă orele sunt înaintate...

CAȚAVENCU: Dați-mi voie...

TRAHANACHE (ridicându-se) : Fiindcă unii dintre domnii alegători au început să plece, ar fi bine, cred, mâine fiind alegerea, ca chiar acum să rugăm pe onorabilul orator să-și întrerupă discursul un moment, să aibă puțintică răbdare, pentru ca să proclamăm numele candidatului propus de comitetul nostru.

CAȚAVENCU (cu aer foarte degajat) : Primesc cu mulțumire, d-le președinte. (coboară de la tribună, către grupul său.) Numele candidatului.

TOȚI (din grup și din sală) : Da! numele candidatului!

ZOE (tremurând, încet) : Fănică!

TIPĂTESCU (încet) : Taci! n-ai grijă!

TRAHANACHE (citind foaia între lumânări) : Stimabile! candidatul pe care-l susține comitetul nostru, este domnul...

IONESCU: Nae Caț...

TRAHANACHE (întrerupându-l) : Ai puțintică răbdare... (citind) domnul...

CAȚAVENCU: Domnul... (toată lumea ascultă cu mare nerăbdare și în deplină tăcere; Zoe se strânge după grilaj lângă Tipătescu)

TRAHANACHE: Domnul... Agamiță Dandanache!

(Mișcare de satisfacție în fund. În grupul din față turburare. Zoe și Tipătescu ascultă mișcați)

CAȚAVENCU (sărind în loc și răcnind) : Trădare! (gesticulează viu în mijlocul grupului său. În fund aplauze.)

TRAHANACHE (în picioare) : Dați-mi voie! (clopoțind; după un moment de tăcere) Cine a pronunțat cuvântul trădare? (toată lumea e în picioare și în fierbere.)

CAȚAVENCU (din mijlocul grupului, cu putere) : Eu!

GHIȚĂ, BRÂNZOVENESCU și CETĂȚEANUL TURMENTAT și CEI DIN FUND: Afară! afară moftologul!

TRAHANACHE (trăgând clopoțelul foarte violent, către grupul din fund) : Aveți puțintică răbdare! (către Cațavencu) Și cine este trădător, stimabile?

CAȚAVENCU (foarte aprins) : Acela care falsifică numele candidatului odată hotărât, acela care uită, care trădează interesele și

onoarea familiei sale... (cu un gest colosal) D-ta!

TRAHANACHE (trântind clopoțelul pe masă în culmea indignării) : Apoi, ai puțintică răbdare, stimabile! Mă scoți din țâțâni... Eu falsificator?... Pe mine, cetățean onorabil, pe mine, om venerabil, să vie într-o adunare publică, să mă facă falsificator... cine? (rumoare mare. Tipătescu și Zoe ascultă palpitând) cine? (cu energie.) Un plastograf patentat!

CAȚAVENCU (sărind din loc) : Plastograf!

TOȚI DIN FUND (strigând amenințător) : Afară plastograful!

TOȚI DIN FAȚĂ (asemenea) : Afară falsificatorul! trădătorul! (fierbere mare.)

CAȚAVENCU (spumând, se repede din mijlocul grupului său la tribună cu pumnii încleștați și zbierând febril. Un moment tăcere) : Fraților! domnilor! un moment, onorabili concetățeni! Am voit să acoper o rușine care se petrece de atâta vreme în sânul orașului nostru... (Zoe și Tipătescu mișcare) am voit să cruț opinia publică de o lovitură scandaloasă;... astăzi însă am fost lovit așa de crud în dignitatea mea, încât nu mai pot tăcea. (Zoe și Tipătescu mișcare) Acest onorabil cetățean, (arată pe Trahanache) acest om venerabil, d.

Zaharia Trahanache...

TRAHANACHE (cu pofidă) : Ei ? Eu...

CAȚAVENCU: Este atât de naiv, încât crede că e plastografie un document ograf...

(Zoe și Tipătescu mișcare de groază)

ZOE: Fănică!... (șovăie)

TIPĂTESCU (susținând-o și răcnind cu o supremă putere) : Ghiță! (se repede la portița grilajului... Zoe se agață de el și-l oprește. Rumoare mare.)

PRISTANDA (punând mâinile amândouă lângă gură ca o port-voce și strigând asemenea spre partea de unde i-a venit chemarea) : Prezent! (către cei din fund) Pe el, copii! (grupul din fund cu Pristanda, Farfuridi, Brânzovenescu, Cetățeanul turmentat se reped la tribună și pun mâna pe Caţavencu)

CAȚAVENCU (continuând a zbiera în mijlocul zgomotului) : O scrisorică a prefectului către...

GRUPUL LUI CAȚAVENCU: Pe ei, fraților. (grupul din față dă năvală spre fund.)

TOATĂ LUMEA: Afară! ho! huideo!

(Zgomot la culme, strigăte, huiduieli, fluierături. Zaharia Trahanache a ieșit repede pe portița grilajului, a dat dincolo de Zoe și de

Tipătescu, și toți trei ascultă ce se petrece în adunare. Pristanda, Farfuridi, Brânzovenescu au apucat de gât pe Cațavencu și-l târăsc afară. Grupul Ionescu și Popescu sunt grămadă peste cei din fund. Toate cuvintele și mișcările acestea din urmă se fac deodată și într-o clipă. — Cortina se lasă asupra primei mișcări a scandalului)

ACTUL IV

(Grădina lui Trahanache, în fund grilaj cu poartă de intrare în mijloc; se vede în fund perspectiva orășelului pe un fundal de dealuri. La dreapta în grădină, pe planul întâi și al doilea, intrarea, cu trei trepte de piatră, în casele lui Trahanache.

La stânga boschete. Mobile de grădină)

Scena I

ZOE și TIPĂTESCU

ZOE: Unde e? unde poate să fie Cațavencu?

TIPĂTESCU: Nu știu: a fugit, a murit, a intrat în pământ... (după o pauză, apropiindu-se de Zoe) Ei? și pentru ce voiești să știi? pentru ce să te-ngrijești mai mult acuma? Din contra. Eu parcă nu mai am grije... Zoe, gândește-te: de două zile, oamenii noștri aleg pe Dandanache, pe care-l așteptăm din minut în minut, — am ordine să-i fac o primire strălucită...

ZOE: Ei și?

TIPĂTESCU: Ei!... De două zile va să zică, strivesc pe Cațavencu, și el nu e nicăiri. Unde e? pentru ce nu s-arată?... are scrisoarea, pentru ce nu o publică? Pentru ce a dispărut, nu știu, — din ce motive nu publică scrisoarea, nu-mi pasă, — destul că nu o publică... Și-l crezi tu pe mișelul capabil să nu o publice pentru altceva, decât pentru că nu poate?

ZOE: Ce inimă! ce judecată ai, Fănică? (cu frământare concentrată.) Dar aste două zile cum am trăit eu?... Ce strângere continuă de inimă! ce frică! ce tortură!... Fiecare persoană care-mi iese înainte, fiecare figură pe care o văz, fiecare mișcare ce se face în jurul meu îmi zdrobește toata puterea... Fănică, ai milă de mine, o zi încă de astfel de chinuri și nu mai pot trăi... înnebunesc... (își ia capul în mâini și plânge.)

TIPĂTESCU: Nu fi copilă, Zoe… Zoe...

ZOE (plânsă) : Tu nu înțelegi, tu nu simți! Peste câteva minute se sfârșește alegerea și se proclamă deputat al vostru Dandanache; sunt sigură... sigură... că în același moment, mișelul, care s-a ascuns și ne pândește din întuneric, o să-și împrăștie publicația lui infamă... ca să-și răzbune! Ei... atunci eu?...

TIPĂTESCU (scoate polița din buzunar și i-o arată) : Nu poate... dacă face asta, e pierdut...

ZOE: Ce-mi pasă! după ce m-o pierde pe mine!… Fănică! n-aș voi să mă răzbuni, aș voi să mă scapi... Prevedeam asta... Presimțeam c-o să ajungem aici, când am văzut scandalul de alaltăieri seara la întrunire... Iată culmea nenorocirii: el nu știe că ai plastografia lui... el nu știe că dacă ar veni aici să primească

schimbul acestor două hârtii, ar scăpa și el și m-ar scăpa și pe mine... Te-ai bizuit să joci cu Cațavencu și te-ai amăgit, și mi-ai jucat onoarea mea, rușinea mea, viața mea, și ai pierdut, pentru că sau el joacă mai bine ca tine, sau noi avem mai puțin noroc decât el... (se înecă de plâns.) Ce să fac? ce să fac?

TIPĂTESCU: Taci! vine cineva... șterge-te la ochi!

Scena II

ACEIAȘI - TRAHANACHE și AGAMIȚĂ DANDANACHE

venind din fund

TRAHANACHE (foarte politicos) : Poftim, poftim, stimabile!

TIPĂTESCU: Cine să fie?

ZOE: Un străin?...

TRAHANACHE (coborând) : Dă-mi voie, Joițico, să-ți recomand pe d. Agamiță Dandanache!

ZOE și TIPĂTESCU: Dandanache! (complimente)

TRAHANACHE: Candidatul nostru!... adică ce mai candidat! alesul nostru.

DANDANACHE (vorbește peltic și sâsâit) : Sărut mâna... Si domnul? bărbatul dumneei?

TRAHANACHE: Nu, eu sunt bărbatul dumneei, dumneei este nevasta mea, cum am avut onoarea să vă recomand...

DANDANACHE: Si d-voastră?

TRAHANACHE: Și eu?... bărbatul dumneei... Eu (serios) Zaharia Trahanache, prezidentul Comitetului permanent, Comitetului electoral și... ai puțintică răbdare... (se caută în buzunar și scoate o cartă de vizită, pe care i-o dă lui Dandanache), sunt aicea toate comitetele...

DANDANACHE (ia carta) : Mersi'… Si domnul?...

TRAHANACHE: Domnul Fănică Tipătescu, prefectul nostru, amicul meu și al familiei mele.

DANDANACHE (lui Fănică) : Îmi pare bine, d-le prezident! (îi dă mâna. Trahanache trece lângă Zoe)

TIPĂTESCU: Și mie, onorabile, nu mai puțin... Sunt încântat... Dar cu ce ocazie pe la noi?

DANDANACHE: Cu ocazia aledzerii, neicusorule, cu ocazia aledzerii; stii, m-a combătut opoziția si colo, si dincolo, si dincolo... si rămăsesem eu... care familia mea de la patuzsopt în Cameră... rămăsesem mă-nțeledzi fără coledzi... si asa am venit pentru aledzere.

ZOE (cu răutate) : Nu trebuia să vă mai deranjați...

DANDANACHE: Ba încă te deranz, conița mea! Da' stii, nu fățea să nu fațem măcar act de prezență...

TRAHANACHE: Se-nțelege! foarte bine, foarte bine! trebuie, trebuie.

DANDANACHE: Da' de deranz... destul! Închipuieste-ți să vii pe drum cu birza ținți postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca... Stii, m-a zdrunținat!... si clopoțeii... (gest) îmi țiuie urechile... stii asa sunt de amețit si de obosit... nu-ți fați o idee, conița mea, (cătră Trahanache) nu-ți fați o idee, d-le prefect, neicusorule, (cătră Tipătescu) nu-ți fați o idee, d-le prezident puicusorule...

TIPĂTESCU: Firește…

ZOE: Mai e vorbă…

DANDANACHE: Adineaori am sosit, era să trag la otel... dar birzarul... el stia de țe viu, mi-a arătat pe d. prefect. (arată pe Trahanache.)

ZOE (încet cătră Tipătescu, care râde) : Și încă mai râzi, Fănică.

TRAHANACHE: Da, mă duceam pe la alegere să văz cum mergem... Nu-i vorba, de mers, mergem strună... dar știi, de obicei, ca un cap ce sunt al partidului, trebuie să fiu acolo...

DANDANACHE (strângându-i mâna) : Bine că

te-am găsit, neicusorule, mersi. (vorbesc amândoi deoparte.)

ZOE (către Fănică încet) : Iată, Fănică, pentru cine mi-am pierdut eu liniștea... Și spune drept dacă nu era mai bun Cațavencu!

TIPĂTESCU (scurt) : E simplu, dar îl prefer, cel puțin e onest, nu e un mișel!

TRAHANACHE (lui Dandanache) : Stimabile, eu te las aci cu amicul Fănică și cu Joițica... Eu trebuie să mă duc la alegere: peste o jumătate de ceas se deschide urna; trebuie să fiu acolo... D-ta n-ai nici o grijă, mergem la sigur, la noi opoziție nu încape... suntem tari, stimabile... tari... Nu o să ai majoritate, stimabile...

DANDANACHE: Cum se poate? Să nu te pomenesti cu vreun balotaz? 'ai?... a mai pățit-o si alții...

TRAHANACHE: Adică, ai puțintică răbdare, balotaj la noi?... zic: nu majoritate, unanimitate o să ai, stimabile.

DANDANACHE: A, asa? (cu siguranță.) Sențeledze... Niți nu se putea altfel...

TRAHANACHE: Salutare, stimabile, salutare... La revedere, Fănică... La revedere, Joițico. (iese)

Scena III

ZOE, TIPĂTESCU, DANDANACHE

DANDANACHE: Cum îți spui, să nu m-aleg, puicusorule, nu merdzea... Eu, familia mea, de la patuzsopt... luptă, luptă si dă-i, si dă-i si luptă... si eu mă-nțeledzi tocmai acuma să remâi pe dinafară... fără coledzi!... si cât p-ați, neicusorule, să nu m-aleg...

ZOE: Să nu te-alegi d-ta, cu meritele d-tale! era peste putință...

TIPĂTESCU: Peste putință…

DANDANACHE: Ei, uite asa, cu meritele mele, coniță, vezi! era cât p-ați, dar stii, cât p-ați... întreabă-mă, neicusorule, să-ți spui: nu vrea Comitetul țentral si pațe; zițea că nu sunt marcant. Auzi, eu să nu fiu marcant... Am avut noroc, mare noroc am avut. Să vedeți. Într-o seară... țineva — nu spui ține... persoană însemnată... da' becher — vine si zoacă la mine cărti... si când pleacă îsi uită pardesiul la mine...

A doua zi, voi să-l îmbrac... gândeam că-i al meu... văz că nu-i al meu; îl caut prin buzunare si dau... peste ţe te gândesti?

TIPĂTESCU: Peste?

DANDANACHE (râzând) : Peste o scrisorică.

AMÂNDOI: O scrisorică.

DANDANACHE: De amor...

AMÂNDOI (mișcați) : O scrisorică de amor?

DANDANACHE: O scrisorică de amor către becherul meu, de la nevasta unui prietin, — nu spui ține... persoană însemnată.

ZOE: Ei și?

TIPĂTESCU: Ei?

DANDANACHE: Ei, ţe să-ți mai spui, puicusorule? Adu o birze, mă, băiete, degrabă... Mă sui în birze si mă duc la persoana, la becherul, — nu spui ține — e persoană însemnată —: Găseste-mi, mă-nțeledzi, un coledzi, ori dau scrisoarea la „Răsboiul"... De colea până colea... gâri-mâr... a trebuit, conița mea, să ţedeze, si tranc! depesa aiți, neicusorule...

ZOE (agitată treptat în măsura povestirii lui Dandanache) : A! domnule Dandanache, ai făcut rău... fapta d-tale este... să-mi dai voie să-ți spui...

TIPĂTESCU (încet) : Zoe! (ea urcă.)

DANDANACHE: Asa e, puicusorule, c-am întors-o cu politică. Aud? Țe era de făcut? Aminteri dacă nu-mi dedea în gând asta, nu m-aledzeam... si nu merdzea deloc, neicusorule; fă-ți idee! familia mea de la patuzsopt (coborând către public) si eu, în toate Camerele, cu toate partidele, ca rumânul imparțial... si să remâi fără coledzi!

TIPĂTESCU: Vezi bine! (mușcându-și buzele) Dar nu ne-ai spus sfârșitul istoriei... scrisoarea.

ZOE: Da, scrisoarea...

DANDANACHE: Care scrisoare?

TIPĂTESCU: Scrisoarea becherului...

DANDANACHE: Care becher?

ZOE (nervoasă) : Persoana însemnată... scrisoarea… de amor... arma d-tale politică, cu care te-ai ales...

TIPĂTESCU: Scrisoarea pe care voiai s-o publici în „Răsboiul", dacă nu...

DANDANACHE (aducându-și în sfârșit aminte) : A da! scrisoarea... da... am prițeput...

ZOE: Ei! scrisoarea?

TIPĂTESCU: Ce s-a făcut?

DANDANACHE: O am pusă acasă la păstrare... dar stii, la loc sigur...

ZOE: Nu i-ai înapoiat-o persoanei?

DANDANACHE (cu mirare) : Cum s-o înapoiez?

TIPĂTESCU: Iată te-alegi, el și-a ținut cuvântul...

ZOE: Trebuie să i-o dai înapoi...

DANDANACHE: Cum se poate, conița mea, s-o dau înapoi? S-ar putea să fac asa prostie? Mai trebuie s-aldată... La un caz iar... pac! la „Răsboiul". (coboară.)

ZOE (cu dezgust) : A! (trecând pe lângă Fănică, încet și cu tonul lui de mai sus) E simplu, dar e un om onest! (tare, către Dandanache.) D-le Dandanache, am să vă fac o rugăciune: o să rămâneți la masă la noi… mă rog să nu povestiți istoria cu scrisoarea becherului d-voastră...

TIPĂTESCU: Știți, asupra alegătorilor ar face poate rău efect...

DANDANACHE: Nu spui, neicusorule; dar dacă oi uita — aminteri, am memorie bună... dar stii, cum sunt amețit de drum, poate să uit si să-nțep — să-mi fațeți semn. Eu la masă o să stau ori lângă d-ta, ori lângă consoarta d-tale...

TIPĂTESCU: Care consoarta mea?

DANDANACHE: Doamna.

ZOE (aparte) : A! idiot!

TIPĂTESCU (impacientat) : Pardon, d-le Dandanache, doamna e soția d-lui prezident al Comitetului, domnul care v-a adus aici, (subliniază silabic) domnul Zaharia Trahanache, doamna Zoe Zaharia Trahanache... Eu sunt Ștefan Tipătescu, prefectul județului... cu doamna sunt numai prieten...

DANDANACHE (care a ascultat cu multă atenție) : Asa e, bini ziți puicusorule... bată-vă sănătatea să vă bată... pardon... stii eu... de pe drum (serios) fă-ți idee d-ta: ținți postii, hodoronc-hodoronc, zdronca-zdronca, si clopoțeii... îmi țiuie grozav...

ZOE (aparte) : Trebuie să-l duc de aici să se liniștească puțin... e ametit rău de tot.

TIPĂTESCU: D-le Dandanache, nu voiți să vă odihniți, să vă liniștiți puțin...

DANDANACHE: Ba da, neicusorule... dar unde?

ZOE: Poftiți cu mine, d-le Dandanache.

DANDANACHE (dându-i brațul și ieșind cu ea la dreapta pe scară) : Stii, conița mea, sunt asa de amețit... stii, trăsura... si clopoțeii... stii, îmi țiuie grozav... grozav îmi țiuie... (ies.)

Scena IV

TIPĂTESCU singur

Și-l aleg pe d. Agamiță Dandanache! Iaca pentru cine sacrific de atâta vreme liniștea mea și a femeii pe care o iubesc… Unde ești, Cațavencule, să te vezi răzbunat! Unde ești, să-ți cer iertare că ți-am preferit pe onestul d. Agamiță, pe admirabilul, pe sublimul, pe neicusorul, pe puicusorul Dandanache... Ce lume! ce lume! ce lume!...

Scena V

TIPĂTESCU, ZOE, apoi PRISTANDA

ZOE (coborând precipitat treptele) : Ai auzit, Fănică? Ai auzit? Onestul tău d. Agamiță, care reușește, care triumfează, păstrează scrisoarea... Ce trebuie să facă onestul Cațavencu, care n-a reușit, care-și mușcă acuma mâinile, își mestecă turbarea și mă ochește din cine știe ce ascunzătoare? (agitată) A! mi-e groază să mă gândesc. Ce face Cațavencu? unde e ascuns șarpele? de unde o să-și arunce veninul asupra mea!

TIPĂTESCU: Zoe! Zoe! fii bărbată...

ZOE (înecată) : Nu mai pot, nu mai pot. Vorbele lui Dandanache mi-au luat toată puterea, mi-au frânt inima... A! înnebunesc de frică. (își ascunde obrazul)

PRISTANDA (venind repede din stânga) : Coană Joițico! coană Joițico!...

TIPĂTESCU: Ghiță!

ZOE (tresărind) : Ghiță... Ce e? Spune!

PRISTANDA (oprindu-se) : Coană Joițico, voiam să...

ZOE (fierbând) : Spune, nu mă chinui! Ce e? A publicat-o? dă-mi-o s-o văz! (foarte agitată) dă-mi-o, s-o văz!

TIPĂTESCU: Zoe! ești nebună!

PRISTANDA (aparte) : Curat nebună!

ZOE: Da, sunt nebună! și ție trebuie să-ți mulțumesc de asta.

PRISTANDA (căutând s-o calmeze) : Nu, coană Joițico, nu e nimica, nu e nimica publicat... „Răcnetul" nici n-a apărut astăzi... După ce a fugit Cațavencu, dăscălimea s-a apucat la ceartă, s-au bătut, l-au bătut pe popa Pripici, și nici vorbă să mai scoață gazeta... S-a spart partidul independent... s-a spart! (încet Zoii, trecând spre Tipătescu) Am să vă spun ceva secret, acu numaidecât!

TIPĂTESCU: Nu spuneam eu! Dar Cațavencu?

PRISTANDA: Nu l-am găsit, coane Fănică, parcă a intrat în pământ. (bâtându-se repede pe frunte ca și cum și-ar aduce aminte de ceva) A! ce-am uitat! Să mă iertați, sărut mâna, coane Fănică... Ministrul... nu, miniștrii, toți șapte, vă cheamă la telegraf numaidecât... de-aia vă

căutam așa de zor...

TIPĂTESCU: La telegraf? Ce mai vor de la mine?

PRISTANDA: Nu știu, dar bate telegraful de un ceas, coane Fănică, trebuie să mergeți.

TIPĂTESCU: A, blestemată politică... Zoe! Zoe, curaj, mă duc...

ZOE: Du-te.

TIPĂTESCU: Mă-ntorc îndată. (îi sărută mâna.) Zoe, fii cuminte! Nu suntem pierduți; n-ai grijă; la revedere! (pleacă prin fund.)

ZOE: La revedere!... A!... cum pot să iubesc pe omul ăsta! (cade pe gânduri. Pristanda urmărește pe Tipătescu până la ieșire și se uită după el până se depărtează.)

Scena VI

ZOE, PRISTANDA

PRISTANDA (după ce s-a asigurat că Tipătescu s-a depărtat, coboară degrab') : Coană Joițico!

ZOE (tresărind) : Ai! Ghiță! iar m-ai speriat... Ce e? ce vrei? du-te! lasă-mă-n pace!

PRISTANDA: Sărut mâna, coană Joițico, nu vă supărați. (foarte cu binișorul) Este cineva,... cineva, pe care-l știți d-voastră bine,... așteaptă aici... ar voi să vă vorbească... dar numai d-voastră... De-aia eu l-am trimis pe conul Fănică la telegraf, pentru ca să rămâneți d-voastră singură... Am mințit... nu-i adevărat că-l cheamă miniștrii... Știu că o să mă ocărască, o să mă bată că l-am trimis la cai verzi pe părești, dar lasă să mă ocărască... să mă bată... Nu e mai-marele meu? Nu e stăpânul meu, de la care mănânc pâine eu și unsprece suflete? L-am mințit, dar pentru binele d-voastră, coană

Joițico... Îl primiți?... da?

ZOE (care a stat pe gânduri și n-a ascultat tirada lui Pristanda) : Pe cine să primesc?

PRISTANDA: Pe cine — pe cine?... pe d. Nae Cațavencu...

ZOE (sărind din loc) : Pe Cațavencu? E aici? Unde e, Ghiță? Să vie acu, numaidecât: mergi, adu-l iute. (e în culmea nerăbdării.)

PRISTANDA: Ascult! (merge în fund la stânga și aduce pe Cațavencu) Poftim stimabile, poftim. (îl introduce și iese repede.)

Scena VII

ZOE, CAȚAVENCU

ZOE (repezindu-se la el) : D-le Cațavencu, ai voit să mă pierzi pe mine și te-ai pierdut și pe d-ta. La ce-ai fugit, pentru Dumnezeu! la ce-ai dispărut ? Fănică are în mână o poliță, ale cărei giruri le-ai plastografiat, ca să ridici cinci mii de lei de la Societate... Știi?

CAȚAVENCU: Știu, madam, că o are, (dezolat) știu, dar ce e de făcut?

ZOE: Om nebun! ți-ai pierdut mințile? mai întrebi ce e de făcut! Nu știi? Să-ți dau polița: scapă-mă, să te scap! să schimbăm: dă-mi scrisoarea...

CAȚAVENCU (dezolat) : Madam! madam! peste putință...

ZOE: Ce?

CAȚAVENCU: Scrisoarea d-voastră...

ZOE: Ei?

CAȚAVENCU: N-o mai am!...

ZOE: Nu se poate!...

CAȚAVENCU: N-o mai am!...

ZOE: Minți!

CAȚAVENCU: Nu mint; n-o mai am!...

ZOE: Nenorocitule! ce ai făcut-o?

CAȚAVENCU: Am pierdut-o!

ZOE (dând un țipăt și uitându-se pierdută în toate părțile) : A! de ce nu pot să te omor!

CAȚAVENCU: Omoară-mă, madam, omoară-mă, dar nu e vina mea!

ZOE: Cum ai pierdut-o? când ai pierdut-o? unde ai pierdut-o?

CAȚAVENCU: În scandalul, în bătaia de alaltăieri seara, de la întrunire, cine nu știu… mi-a smuls pălăria din cap... scrisoarea o aveam în căptușeala pălăriei...

ZOE: Care va să zică, adevărat ai pierdut-o?

CAȚAVENCU: Da!

ZOE: Mi-ai pierdut scrisoarea... și nu știi, nu bănuiești pe unde poate rătăci scrisoarea mea?

CAȚAVENCU: Nu.

ZOE: Nu?

CAȚAVENCU: Nu...

ZOE (desperată) : A! ești un om pierdut!... pierdut!... Eu poate că mai scap... căci poate să mai scap! dar d-ta... (cu putere) d-ta ești

pierdut!... Când te-a arestat Fănică, te-am scăpat eu... acuma te arestez eu și n-ai să scapi decât atunci când mi-oi găsi scrisoarea... pentru că poate să mai ai noroc s-o găsesc... Roagă-te la Dumnezeu s-o găsesc... A! s-a întors jocul, d-le Cațavencu... începe să te părăsească norocul și să mai treacă și-n partea noastră... A! ești pierdut! da, pierdut!... (strigând în fund) Ghiță! Ghiță!

CAȚAVENCU: Doamnă, Pentru Dumnezeu! (se uită-n toate părțile)

ZOE: Ghiță! (către Cațavencu) Nu te uita pe unde să scapi... Nu mai e scăpare: plastografii dovediți nu mai au scăpare... s-a mântuit... Ghiță! Ghiță! (merge strigând în fund și se-ntâlnește piept în piept cu Cetățeanul turmentat)

Scena VIII

ACEIAȘI — CETĂȚEANUL TURMENTAT cu pălăria albă a lui Cațavencu

CETĂȚEANUL (intrând și coborând foarte bine dispus) : Nu e Ghiță, eu sunt...

ZOE: Ce cauți?

CAȚAVENCU (aparte) : Pălăria mea!

CETĂȚEANUL: Pe d-voastră, coană Joițico!

ZOE: Ce vrei cu mine?

CETĂȚEANUL: Ei! uite și d. Nae. Salutare onorabile!

ZOE (nervoasă) : Ce vrei? spune ce vrei?

CETĂȚEANUL: Ce vreu eu, bine vreu. Eu am o vorbă: o mie de ani pace! (gest de impacientă din partea femeii) Eu, coană Joițico, am găsit o scrisoare.

ZOE: Pe care ai lăsat-o să ți-o fure onorabilul d. Cațavencu…

CAȚAVENCU (zdrobit) : Doamnă!

CETĂȚEANUL: Las-o aia; ...am mai găsit

una!…

ZOE: Ei, ce-mi pasă!

CETĂȚEANUL: Nu vă supărați, coană Joițico, să vedeți… nu v-am spus tot. Eu până să nu intru în politică, cum am zice, care va să zică până să nu deviu negustor și apropitar, am fost împărțitor… la poștie… mă cunoaște conul Zaharia!

ZOE: Ei! ieși odată și lasă-mă… Ghiță!

CETĂȚEANUL: Și d-atunci, care va să zică, eu dau scrisoarea după andresă. Dacă nu găsesc andrisantul, scriu pe ea cu plaivaz: „andrisantul necunoscut", ori „nu se află", ori „mort", care va să zică fiecare după cum devine… (Zoe se plimbă impacientată în fund) dar dacă găsesc andrisantul, i-o dau andrisantului… Bunioară acuma… Eu am găsit alaltăieri, în învălmășeala de la primărie, o pălărie…

ZOE (coborând) : O pălărie?

CAȚAVENCU (aparte) : Mizerabilul…

CETĂȚEANUL: O pălărie, da, asta… și astăzi tot îndesând-o pe capul meu s-o potrivesc — că mi-era strâmtă — am vrut să-i scot căptușeala s-o mai lărgesc… când colo în căptușeală peste ce dau?

ZOE: O scrisoare!

CAȚAVENCU: O scrisoare!

CETĂȚEANUL: O scrisoare, da, domnule Nae... Nu mai mergem pe la o țuică?...

ZOE (foarte emoționată) : S-o vedem!

CETĂȚEANUL: E de la conul Fănică: andrisantul sunteți d-voastră.

ZOE: Dă-mi-o, dă-mi-o degrabă!

CAȚAVENCU: Sunt în adevăr pierdut!

ZOE: Degrabă, dacă o ai.

CETĂȚEANUL: O am, n-am pierdut-o... nu m-am mai întâlnit (sughite și arată pe Cațavencu) cu onorabilul! (scoate scrisoarea din căptușeala pălăriei și i-o dă Zoii)

CAȚAVENCU (aparte) : A! mizerabilul!

ZOE (care a smucit scrisoarea) : A!

CAȚAVENCU (încet către Cetățeanul turmentat, care a trecut lângă el) : Nenorocitule! ți-ai aruncat norocul în gârlă: te făceam om!

CETĂȚEANUL: Nu puteam... andrisantul cu domiciliul cunoscut. (arată pe Zoe)

ZOE (care s-a remis de prima emoție) : Domnule, domnule, ești un om onest, ești un om admirabil, fără pereche. Cum te cheamă, mă rog? spune-mi... recunoștința mea...

CETĂȚEANUL: Ce trebuie să mai spui cum

mă cheamă? mă cunoaște conul Zaharia de la 11 fevruarie! Iacă un cetățean și eu...

ZOE: Cum să-ți mulțumesc? Ce ceri de la mine?

CETĂȚEANUL: Să-mi spui d-ta, pentru cine votez. Iaca mai e un sfert de ceas și se închide alegerea... Eu... Pentru cine votez?...

CAȚAVENCU (cu amărăciune) : Pentru d. Agamiță Dandanache.

ZOE (întorcându-se spre el cu o privire de dispreț și amenințare) : Domnule Cațavencu! tot mai poți vorbi? și încă ironic. A! ești tare, drept să-ți spui...

CETĂȚEANUL: Coană Joițico, adevărat?

ZOE: Da, adevărat, pentru d. Agamiță Dandanache: da, adevărat; poate că e singurul adevăr pe care d. Cațavencu l-a spus în viața d-sale...

CETĂȚEANUL: Atunci mă duc să votez... (vrea să plece) dar cum îi zice?

ZOE: D-le Cațavencu, fii bun, scrie-i, mă rog, votul acestui onest cetățean. (Cațavencu stă pe loc) Te rog... (îi arată scrisoarea. Cațavencu trece la masă, scrie un buletin și i-l dă Cetățeanului turmentat) Îmi dai voie? (ia buletinul) „Agamiță Dandanache"... Bravo, d-le

Cațavencu, ești un om de bună-credință...

CETĂȚEANUL (luând buletinul) : Mă duc, nu mai e vreme.

ZOE (conducându-l) : Te rog să crezi, domnule, că oricând recunoștința mea...

CETĂȚEANUL (foarte grăbit) : Nu mai e vreme... se-nchide alegerea. (iese ducând sus biletul)

(Zoe l-a condus cu multă amabilitate până la ieșire; se-ntoarce, se oprește în fund, își deschide corsajul, pune scrisoarea în sân, se încheie la loc și coboară încet și țintă spre Cațavencu. La fiece pas al Zoii, Cațavencu se-ndoaie de încheieturi; când ea s-a apropiat bine, se oprește țapăn înaintea lui; el cade în genuchi)

Scena IX

ZOE, CAȚAVENCU

CAȚAVENCU: Iartă-mă, iartă-mă...

ZOE (râzând) : Scoală-te, ești bărbat, nu ți-e rușine! (cu ton aspru) Scoală-te!

CAȚAVENCU (sculându-se rușinat) : Iartă-mă...

ZOE (cu dignitate) : Ești un om rău... mi-ai dovedit-o… Eu sunt o femeie bună... am să ți-o dovedesc. Acuma sunt fericită... Puțin îmi pasă dacă ai vrut să-mi faci rău și n-ai putut. Nu ți-a ajutat Dumnezeu, pentru că ești rău; și pentru că eu voi să-mi ajute totdeauna, am să fiu tot bună ca și până acuma.

CAȚAVENCU (umilit) : Madam!

ZOE: Nu tremura! Pe parola mea de onoare, ești scăpat...

CAȚAVENCU: Sărut mâinile... devotamentul meu...

ZOE: Cu o condiție: după alegere, o să fie

manifestație publică,... d-ta ai s-o conduci.

CAȚAVENCU (repede și supus) : O conduc...

ZOE: D-ta o să prezidezi banchetul popular din grădina primăriei...

CAȚAVENCU (asemenea) : Prezidez...

ZOE: O să chefuiești cu poporul...

CAȚAVENCU (același joc) : Chefuiesc...

ZOE: Și o să vii aici cu toții, să saluți, în numele alegătorilor, pe deputatul ales și pe prefect...

CAȚAVENCU: Da.

ZOE: Ne-am înțeles?

CAȚAVENCU: Da.

ZOE: Du-te și ia loc în capul mesii; fii zelos, asta nu-i cea din urmă Cameră!

CAȚAVENCU: Madam, madam Trahanache, ești un înger...

ZOE: Mulțumesc, ești prea galant, dar du-te degrabă...

CAȚAVENCU: Mă duc, mă duc, și să vedeți dacă nu v-o plăcea... Sărut mâinile... sărut mâinile!... (iese repede zăpăcit prin fund.)

Scena X

ZOE singură

E adevărat, ori visez? (șade pe un scaun, scoate scrisoarea, o citește, o sărută) Fănică! (se scoală râzând, o mai citește, o mai sărută de mai multe ori și iar șade) Fănică! (plâns nervos... după o pauză, se scoală zâmbind, se șterge la ochi și răsuflă tare) A!... mi-a trecut... Fănică! (suie repede scările la dreapta și dispare)

Scena XI

TIPĂTESCU singur

(intră repede din fund) A înnebunit Ghiță? Mă trimite la telegraf pentru nimica... îmi face farse? Ce însemnează... Și Zoe... unde e Zoe? (se uită-n toate părțile și iese repede în dreapta.)

Scena XII

TRAHANACHE și DANDANACHE vin din dreapta din grădină, planul al treilea

TRAHANACHE: A! aici la noi, stimabile, a fost luptă crâncenă, orice s-ar zice... s-au petrecut comèdii mari.

DANDANACHE: Tați, frate.

TRAHANACHE: Infamii! Închipuiește-ți d-ta, un caraghios, un mișel, ca să enfluanseze pe Tipătescu... pe Fănică de!... pe prefect.

(Dandanache dă multă atenție, dar pare că nu pricepe)

DANDANACHE: A, da! asa! că nu esti d-ta prefectul.

(Se aude din depărtare entrata unui marș)

TRAHANACHE: Or să-l învrăjbească cu mine și cu familia mea... s-apucă și face o scrisorică de amor ca din partea lui Fănică, prefectul... cătră Zoițica, nevastă-mea, și-i imitează slova băiatului,... știi, să juri, nu altceva...

Închipuiește-ți plastografie!

DANDANACHE: Nu mă nebuni, neicusorule! La mine a fost cazul adevărat!…

(Marșul se apropie, se aud și urale)

TRAHANACHE: Cum, cazul adevărat?

DANDANACHE: Scrisoarea era a persoanei... da... becher.

TRAHANACHE: Cum becher?

DANDANACHE: Adică necăsătorit…

TRAHANACHE: Cine?

DANDANACHE: Nu spui ține, — persoană însemnată... Când i-am pus pițorul în prag, — ori coledzi, ori „Răsboiul" mă-nțeledzi, — tranc! depesa aiți...

TRAHANACHE: Nu-nțeleg. (aparte) E ametit de drum... căruța... și clopoțeii.

DANDANACHE (aparte) : E slab de tot prefectul, îi spui de două ori o istorie si tot nu prițepe...

(În toată scena aceasta și în cea următoare, până la intrarea mulțimii, se aude marșul și uralele treptat, din ce în ce mai aproape și mai distinct)

Scena XIII

ACEIAȘI — ZOE, TIPĂTESCU

ZOE (coborând întâi treptele, urmată de Tipătescu, veseli și fără să vază pe cei din scenă) : Și astfel, cum ai văzut (văzând pe Trahanache și Dandanache, schimbă tonul), d-le prefect, furtuna rea trece curând... (coborând) D-le Dandanache, într-un moment, masa e gata...

DANDANACHE: Tocmai îi spuneam d-lui prefect, si dumnealui îmi spunea...

TIPĂTESCU: D-lui prefect?...

DANDANACHE: Da, d-lui prefect! (arată pe Trahanache, care vorbește la o parte cu Zoe)

ZOE (încet) : Îți place, nene, alesul d-voastră?

TRAHANACHE (încet) : Deștept... dar mi se pare că e cam șiret.

DANDANACHE (lui Tipătescu) : Îmi spunea istoriile de aiți de la aledzeri, cu scrisoarea, cu plastografia (mișcarea Zoii) si eu îi spuneam de cazul meu,... că la mine a fost chiar adevărat...

cu becherul...

ZOE (repezindu-se lângă el, încet) : D-le Dandanache, mi-ai promis să nu mai pomenești de istoria asta...

DANDANACHE: Eu am promis? (repede) când am promis? cui am promis? ție am promis? (aducându-și deodată aminte.) A! da! Nu mai… nu mai…

(Uralele s-au apropiat cu desăvârșire. Lumea toată intră cu muzica)

Scena XIV

ACEIAȘI - FARFURIDI, BRÂNZOVENESCU, CAȚAVENCU, CETĂȚEANUL TURMENTAT, GHIȚĂ PRISTANDA, IONESCU, POPESCU, ALEGĂTORI, CETĂȚENI, PUBLIC

(Brânzovenescu și Farfuridi cu alți alegători mai spălați, în costume de pretenție provincială, intră, venind din casă, coborând pe treptele din dreapta; salutări de toate părțile. Prin fund, Cațavencu, Ghiță polițaiul, îmbrăcat țivil, Cetățeanul turmentat, Ionescu și Popescu intră, conducând manifestația publică. Cei ce vin prin fund sunt toți amețiți, și mai ales Cațavencu și Cetățeanul turmentat, care înghite și sughite mereu. După ei vin o mulțime de cetățeni cu ramuri verzi și steaguri, asemenea foarte chefuiți. Toată lumea cu borcane de băutură în mâini. — Din casă, în urma lui Farfuridi, Brânzovenescu și a celorlalți alegători, vin feciorii cu sticle de șampanie. — Ghiță

Pristanda, îndată ce sosește în scenă, face semn muzicei să tacă. Muzica tace. Se împart pahare de șampanie fruntașilor. — Tipătescu, Zoe, Trahanache, Dandanache sunt în stânga)

FARFURIDI (luând un pahar de șampanie) : În sănătatea domnului Agamiță Dandanache, alesul nostru! Să trăiască! (urale și muzică. Pristanda ține cu mâna tactul uralelor. Toți ciocnesc și beau)

DANDANACHE (îndemnat de Zoe și Tipătescu, trece în mijloc cu paharul în mână) : În sănătatea alegătorilor... cari au probat patriotism si mi-au acordat... (nu nemerește) asta... cum să zic de!... zi-i pe nume de!... a! sufradzele lor; eu, care familia mea de la patuzsopt în Cameră, si eu ca rumânul imparțial, care va să zica... cum am zițe... în sfârsit să trăiască! (urale și ciocniri)

TRAHANACHE (către Cațavencu, care a coborât spre el și Tipătescu) : Și așa zi, ai? d-ai noștri, stimabile? bravos! mă bucur.

CAȚAVENCU: Venerabile neică Zahario! în împrejurări ca acestea (mișcat) micile pasiuni trebuie să dispară.

TRAHANACHE: Ei, aici mi-ai plăcut! bravos! să trăiești!

CAȚAVENCU: În sănătatea venerabilului și imparțialului nostru prezident, Trahanache! (urale și ciocniri)

(Zoe vede pe Cetățeanul turmentat în grămadă, ia un pahar și merge de i-l oferă)

CETĂȚEANUL: În sănătatea coanii Joițichii! că e (sughite) damă bună! (ciocnește cu ea: ea-i strânge mâna din toată inima. Urale, ciocniri.)

CAȚAVENCU (lui Tipătescu încet) : Să mă ierți și să mă iubești! (expansiv) pentru că toți ne iubim țara, toți suntem români!… mai mult, sau mai puțin onești! (Tipătescu râde.) În sănătatea iubitului nostru prefect! Să trăiască pentru fericirea județului nostru! (urale, ciocniri)

TRAHANACHE (luând un pahar și trecând în mijloc foarte vesel) : Ei, aveți puțintică răbdare!... Nu cunosc prefect eu! eu n-am prefect! eu am prietin! În sănătatea lui Fănică! Să trăiască pentru fericirea prietinilor lui! (sărută pe Fănică, apoi pe Zoe. Fănică sărută mâna Zoii.)

(Urale. Dandanache între alegători, cu Farfuridi și Brânzovenescu, le povestește încet, făcând gestul cu clopoțeii; la dreapta, în fund, Pristanda, Cetățeanul turmentat, muzica și

lume. În stânga Zoe, Tipătescu, Trahanache cu alți alegători. În mijloc Cațavencu)

CAȚAVENCU (foarte amețit, împleticindu-se-n limbă, dar tot îngrășându-și silabele) : Fraților! (toți se-ntorc și-l ascultă) După lupte seculare, care au durat aproape treizeci de ani, iată visul nostru realizat! Ce eram acuma câtva timp înainte de Crimeea? Am luptat și am progresat: ieri obscuritate, azi lumină! ieri bigotismul, azi liber-pansismul! ieri întristarea, azi veselia!... Iată avantajele progresului! Iată binefacerile unui sistem constituțional!

PRISTANDA: Curat constituțional! Muzica! Muzica!

(Muzica atacă marșul cu mult brio. Urale tunătoare. Grupurile se mișcă. Toată lumea se sărută, gravitând în jurul lui Cațavencu și lui Dandanache, care se strâng în brațe, în mijloc. Dandanache face gestul cu clopoțeii. Zoe și Tipătescu contemplă de la o parte mișcarea. Cortina cade repede asupra tabloului)